

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»

Компетентнісна спрямованість розвивального навчання в початковій школі:

**збірник матеріалів учителів початкових класів,
які працюють за системою розвивального навчання ДРiМ
(В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.)**

*Друкується за рішенням вченої ради
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(протокол від 08.06.2021 р., № 3)*

Компетентнісна спрямованість розвивального навчання в початковій школі: збірник матеріалів учителів початкових класів, які працюють за системою розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.) / упорядник Наталія ТІХОНОВА. – Кропивницький, 2021. – 68 с.

У збірнику представлено матеріали вчителів початкових класів, які працюють за системою розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.). Видання проілюстровано педагогічними розробками учителів-практиків Кіровоградської області – учасників семінару-практикуму з проблеми: «Компетентнісна спрямованість розвивального навчання ДРiМ в сучасній школі».

Матеріали можуть стати у нагоді керівникам та усім учасникам освітнього процесу, хто цікавиться впровадженням системи розвивального навчання в освітній процес сучасної початкової школи.

Рецензенти:

- Наталія ТАРАПАКА – завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук, доцент;
- Олена ПЕРЕПЕЛИЦИНА – заступник директора з науково-методичних питань Незалежного науково-методичного центру «Розвиваюче навчання», кандидат філософських наук.

Відповідальний за випуск – Віталій ДМИТРУК

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. Системи розвивального навчання в освітньому процесі сучасної початкової школи.....	6
РОЗДІЛ II. Впровадження системи розвивального навчання у процесі навчання української мови та математики в початкових класах. Розробки уроків.....	9
Ольга АГЕЄНКО	
<i>Українська мова, 4 клас</i>	
Іменники «спільного» (чоловічого й жіночого) роду.....	9
<i>Математика, 1 клас</i>	
Уведення дії вимірювання для відтворення величини. Мірки й мітки. Побудова величини за допомогою мірок і міток.....	11
<i>Математика, 4 клас</i>	
Рух у протилежних напрямках (віддалення). Зображення на схемі відношень величин під час руху в протилежних напрямках.....	15
Ксенія ІВАНОВА	
<i>Українська мова, 2 клас</i>	
Вимова та позначення буквами приголосних звуків, парних за дзвінкістю-глухістю, перед глухими.....	18
<i>Математика, 2 клас</i>	
Постановка завдання додавання двоцифрових чисел. Пошук способу додавання двоцифрових чисел. Алгоритм додавання.....	21
Наталя ЗЕЛЕНЯК	
<i>Математика, 2 клас</i>	
Постановка завдання додавання двоцифрових чисел. Пошук способу додавання двоцифрових чисел. Алгоритм додавання.....	26
<i>Українська мова, 3 клас</i>	
Систематизація знань про значення слів.....	29
Людмила МАЛЬОВАННА	
<i>Українська мова, 2 клас</i>	
Орфограма слабкої позиції звука «Позначення звука [х] перед глухим»	32
Ганна ПОЛОЗ	
<i>Математика, 1 клас</i>	
Ще один спосіб зрівнювання величин шляхом їх одночасного змінювання.....	36

<i>Навчання грамоти, 1 клас (перший урок з теми)</i>	
Позначення звуку [а] двома різними буквами в залежності від твердості чи м'якості попереднього приголосного звука. Буква Я.....	39
Тамара ВРАДІЙ	
<i>Математика, 1 клас</i>	
Моделювання дії зрівнювання різними видами моделей: перехід від формули до схеми.....	44
Олександра ЛИТВИН	
<i>Математика, 2 клас</i>	
Дослідження таблиці додавання. Різні прийоми додавання одноцифрових чисел. Закріплення додавання багатоцифрових чисел з переходом через розряд та складання і розв'язування задач за схемами.....	46
Світлана ГВОЗДАРЬОВА	
<i>Математика, 1 клас</i>	
Моделювання дії додавання схемами різного вигляду.....	51
<i>Математика, 2 клас</i>	
Множення багатоцифрового числа на одноцифрове.....	54
<i>Навчання грамоти (письмо), 1 клас</i>	
Письмо малої та великої букви Сс. Побудова та запис речень із зазначених слів.....	57
<i>Навчання грамоти (читання), 1 клас</i>	
Позначення приголосних звуків, парних за твердістю-м'якістю, однією буквою. Буква С.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	66

ВСТУП

Пріоритетним напрямком державної політики в сучасній освіті є формування та розвиток здобувача освіти-суб'єкта навчальної та інших видів діяльності, тобто людини з теоретичним мисленням, ініціативною, самостійною, здатною спілкуватися, розвивати й реалізовувати себе на благо суспільства. Для цього необхідно створити умови для формування та розвитку вчителя-суб'єкта педагогічної діяльності, тобто людини, зорієнтованої на гуманітарну мету освіти, здатної до проєктування, дослідження, рефлексії, яка володіє методом постановки і розв'язання навчальних задач і прагне до особистісного зростання.

Згідно з нормативно-правовими документами, що забезпечують реалізацію освітнього процесу сучасної початкової школи, одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є впровадження системи розвивального навчання. Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.), Концепції «Нова українська школа» та нової редакції Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 з урахуванням змін згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 688 від 24.07.2019, на основі психолого-педагогічної теорії розвивального навчання та експериментально-генетичного методу, розроблених Д. Б. Ельконіним, В. В. Давидовим, В. В. Рєпкіним, С. Д. Максименком з участю Ю. М. Швалба, О. К. Дусавицького та інших українських учених, розроблена система розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.)» (далі – освітня програма з розвивального навчання) [8; 9]. Вона окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу для досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти, і містить:

- перелік та пропонований зміст освітніх галузей;
- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, а також логічну послідовність їхнього вивчення;
- очікувані результати навчання здобувачів освіти в мовно-літературній (українська мова та література) та математичній освітніх галузях;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою;
- опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- рекомендації щодо освітніх програм закладів освіти.

Освітню програму з розвивального навчання укладено за освітніми галузями:

- 1) мовно-літературною (рідномовна освіта: українська мова та література, мова та література національної меншини) (МОВ);
- 2) математичною (МАО).

Змістове наповнення освітніх галузей викладено у відповідних розділах програми. Запропонована в них логічна послідовність вивчення матеріалу є для розвивального навчання надзвичайно важливою, розкривається в змісті предметів і забезпечує умови для розгортання навчальної діяльності.

У збірнику представлена частина напрацювань із досвіду роботи вчителів початкових класів, які працюють за системою розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.).

РОЗДІЛ І.

Системи розвивального навчання в освітньому процесі сучасної початкової школи

Сьогодні вітчизняна освіта поступово переосмислює роль дитини з її проблемами, нахилами, здібностями щодо особистісно орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів навчання в початковій школі. Одним із головних завдань школи стає розвиток конкурентоспроможної особистості, яка здобуває життєвий досвід, приймає рішення та планує дії, виконує типові життєві завдання та уміє самоорганізуватися з метою пізнання самої себе для постійного самовдосконалення.

В цей час у початковій школі активно впроваджується Концепція «Нова українська школа», яка проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей.

Наукові ідеї системи розвивального навчання з'явилися в роботах радянського психолога Л. В. Виготського. Його теоретичні основи були розроблені в 60-ті роки ХХ ст. в період «великого наукового стрибка» в СРСР талановитими вченими-психологами Д. Б. Ельконіним і В. В. Давидовим. Пошук принципів побудови системи розвивального навчання триває і сьогодні через наполегливу працю науковців України (м. Харків), забезпечуючи реалізацію освітньої програми «Система розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.)».

Загалом сьогодні діють кілька паралельних освітніх систем. Чим освітня система розвивального навчання відрізняється від інших? Вона будується відповідно до трьох принципів.

1. Предметом засвоєння є загальні способи дії – шляхи розв'язання класу задач. З них починається освоєння навчального предмета. Надалі загальний спосіб дії конкретизується стосовно окремих випадків. Програма влаштована так, що в кожному наступному розділі конкретизується і розвивається вже освоєний спосіб дії.

2. Освоєння загального способу ні в якому разі не може бути його повідомленням – інформацією про нього. Воно повинне бути вибудоване як навчальна діяльність, що починається з предметно-практичної дії. Реальна предметна дія надалі згортається в модель-поняття. У моделі загальний спосіб дії зафіксований у «чистому вигляді».

3. Робота здобувачів освіти будується як пошук і проба засобів вирішення завдання. Тому судження, що відрізняється від загальноприйнятого, розглядається не як помилка, а як проба думки.

Дотримання вказаних принципів дозволяє досягти основної мети навчання – формування системи наукових понять, а також навчальної самостійності та ініціативності. Її досягнення виявляється можливим, оскільки знання (моделі) виступають не як відомості про об'єкти, а як засіб їх

відшукування, виведення і конструювання. Дитина навчається визначати можливості та обмеження своїх дій і шукати ресурси їх здійснення [13].

Тож постає питання: чи будь-яка діяльність розвиває особистість? Нашпигувати дитину знаннями – не означає досягти цілі в цьому напрямку.

В основі розвивального навчання лежить уявлення про розвиток дитини як суб'єкта власної діяльності. Відповідно, основна мета такого навчання – забезпечити розвиток дитини. Але слід враховувати, що не кожна зміна в дитині є зміною в її розвитку. Ми звертаємо увагу на інтелектуальні зміни, психічні новоутворення, але не відкидаємо й розвиток умінь та навичок. Головне завдання педагогів школи – вивчаючи особисті навчально-пізнавальні можливості особистості, визначити індивідуальну зону найближчого розвитку дитини, допомогти формуванню нових здібностей. Дитина поступово набуває «вміння вчитися». Формування здатності вчити саму себе, а отже, змінити себе у кращий бік, є новаторським, творчим підходом до дитини як суб'єкта освітнього процесу.

Сучасне розуміння ідей розвивального навчання (далі РН) підготовлене тривалими пошуками світовою педагогічною думкою шляхів і засобів навчання, які найбільшою мірою сприяють розвитку пізнавальних здібностей та особистості дитини в цілому. У працях філософа і психолога Л. С. Виготського обґрунтовано ідею про те, що навчання, зорієнтоване на завершені цикли розвитку, не ефективне для загального розвитку дитини, не веде її за собою, а плентається у неї у хвості. Вчений увів у психологію принципово важливе поняття про два рівні розвитку дитини. Актуальний рівень – це ті психічні властивості або якості, які вже сформувалися, засвоєні дитиною, і найближчий розвиток – ті властивості психіки, які ще перебувають у становленні. Вирішальним для вдосконалення навчального процесу є правильне розуміння сутності другого рівня: це не ті якості особистості, яких ще немає взагалі, а ті, які ще тільки утворюються, і тому особливо чутливі до педагогічних впливів. Л. С. Виготський вважав, що дитина з допомогою дорослого може виконувати не будь-які дії, а лише ті, до яких вона вже певною мірою готова. «Що дитина вміє сьогодні у співробітництві, вона зуміє завтра самостійно... Тільки те навчання у дитячому віці добре, яке забігає наперед розвитку і веде розвиток за собою. Але вчити дитину можливо лише того, чого вона вже здатна вчитися. Можливості навчання визначаються зоною її найближчого розвитку» [7; 13]. Тому педагогіка «повинна орієнтуватися не на вчорашній, а на завтрашній день дитячого розвитку» [6].

З огляду на це, метою розвивального навчання є створення умов для реалізації дитиною власної суб'єктності у навчанні, формування особистості, зацікавленої в самозміні та здатної до неї, а також розвиток у дитини конкретних здібностей (рефлексія, аналіз, планування) до самовдосконалення, активного, самостійного творчого мислення. Завдання розвивального навчання: створити умови для формування особистості з гнучким розумом, розвиненими потребами до пізнання та самостійних дій, певними навичками та творчими

здібностями. Не менш важливим для цього є такий засіб, як рефлексія, за допомогою якої дитина встановлює та розширює межі свого пізнання.

Зважаючи на це, багато уваги в початковій освіті приділяється компетентнісному потенціалу до розвивального навчання, в основу якого покладено ключові компетентності (вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, інформаційно-комунікаційна компетентність; уміння вчитися впродовж життя та ін.) та наскрізні вміння, які створюють основу для успішної самореалізації – як особистості, громадянина і фахівця.

Оволодіння молодшими школярами ключовими компетентностями формує принципово новий підхід, що допомагає подолати процес соціалізації, зберігши індивідуальність, виховавши потребу й засоби інтелектуального та особистісного саморозвитку. Формування нових здібностей дитини передбачає виклад навчального матеріалу у трьох площинах:

- система навчальних задач, втілених у програмі навчального предмета;
- розгортання навчального матеріалу всередині кожної навчальної задачі у процесі її розв'язання;
- розробка уроків відповідно до етапу розв'язання навчальної задачі.

Опрацьовуючи матеріал, здобувач освіти має розуміти, для чого він його вивчає, які дії потрібно виконувати для засвоєння і загальний алгоритм роботи з ним. Формування у дитини потреби в навчальній діяльності, відповідних мотивів сприяє бажанню вчитися, а оволодіння навчальними діями формує вміння вчитися. Крім того, діти навчаються по-новому спілкуватися один з одним і з дорослими, освоюють новий тип спілкування, названий навчальним співробітництвом. Саме такий підхід зробить захоплюючим для дитини сам процес навчання. Враховуючи це, вчителі початкових класів Кіровоградської області працюють над проблемою «Компетентнісна спрямованість розвивального навчання ДРiМ в сучасній школі» з метою формування ключових компетентностей, передбачених Новою українською школою, на уроках української мови та математики в класах розвивального навчання.

Під час проведення уроків педагоги втілюють одну з основних ключових компетентностей – вміння вчитися. Вона включає в себе: стійкий пізнавальний інтерес, бажання вчитися; вияв пізнавальної активності й ініціативності, творчу дослідницьку поведінку; володіння загальнокультурними і предметними знаннями, уміннями, навичками; уміння працювати в групі; уміння планувати, контролювати й оцінювати результативність своїх дій (так звана рефлексія), розуміння «навіщо й чому я це роблю».

Важливим є те, що всі вчителі мають ґрунтовні теоретичні знання про особливості навчальної діяльності й умови її формування. Педагоги володіють технологією впровадження розвивального навчання в освітній процес, технікою педагогічного спілкування у формі ділового партнерства, активно співпрацюють з дітьми під час розв'язання навчальних задач.

РОЗДІЛ II.

Впровадження системи розвивального навчання у процесі навчання української мови та математики в початкових класах. Розробки уроків

Ольга АГЕЄНКО

Українська мова, 4 клас

Тема: Іменники «спільного» (чоловічого й жіночого) роду.

Мета: з'ясувати лексичні особливості іменників, які в різних реченнях можуть мати різне граматичне значення роду (т. з. іменники спільного роду); систематизувати знання про форми роду іменників; формувати контрольні оцінні дії стосовно дій письма; удосконалювати вміння брати участь у навчальній дискусії; удосконалювати навички групової роботи з метою спільного обговорення.

Обладнання: картки для роботи груп, картки самооцінювання, зошит з української мови для 4 класу, автори: І. П. Старагіна, О. А. Перепелицина, Н. П. Сосницька.

Тип уроку: побудови й розв'язання системи часткових задач.

Хід уроку

I. Оцінювання рівня знань на початку роботи.

- Яку граматичну категорію ми зараз досліджуємо?
- Що ми вже знаємо про це? (Складання асоціативного куща.)
- Як ви гадаєте, чи всі іменники в однині належать до певного роду?
- Чи цікаво було б дізнатися більше про це?

II. Створення проблемної ситуації.

Вправа 35 (групова робота на окремих картках).

Робота проводиться за типом «Естафета». Одна дитина зачитує слова і виписує іменники жіночого роду, а решта контролюють. Потім вона передає естафету наступному. В групі працюють четверо.

Після завершення роботи здійснюється обговорення записів, зроблених групами, здійснюється взаємоперевірка.

Кожна колонка зачитується одним представником групи, діти обговорюють неспівпадіння, пояснюють свій вибір. Паралельно з'ясовується правопис. Після взаємоперевірки 4-класники здійснюють самооцінку роботи своєї групи.

Питання може виникнути з іменником «староста» – до якого роду він належить. Якщо цього не сталося, треба читати діалог Петрика і Яринки.

III. Дослідження навчального матеріалу.

Включення іменника *староста* в речення так, щоб він набув різних значень роду – називав особу чоловічої або жіночої статі.

- Як на вашу думку, цей іменник – виключення, чи є ще подібні йому?
- Якщо є, наведіть приклад (суддя, поліцейський, гравець, скнара, голова (у значенні «очільник»)).

Знайомство з поняттям «спільного роду».

– Чи можна це вважати окремим, четвертим родом?

IV. Моделювання.

Вправа 36.

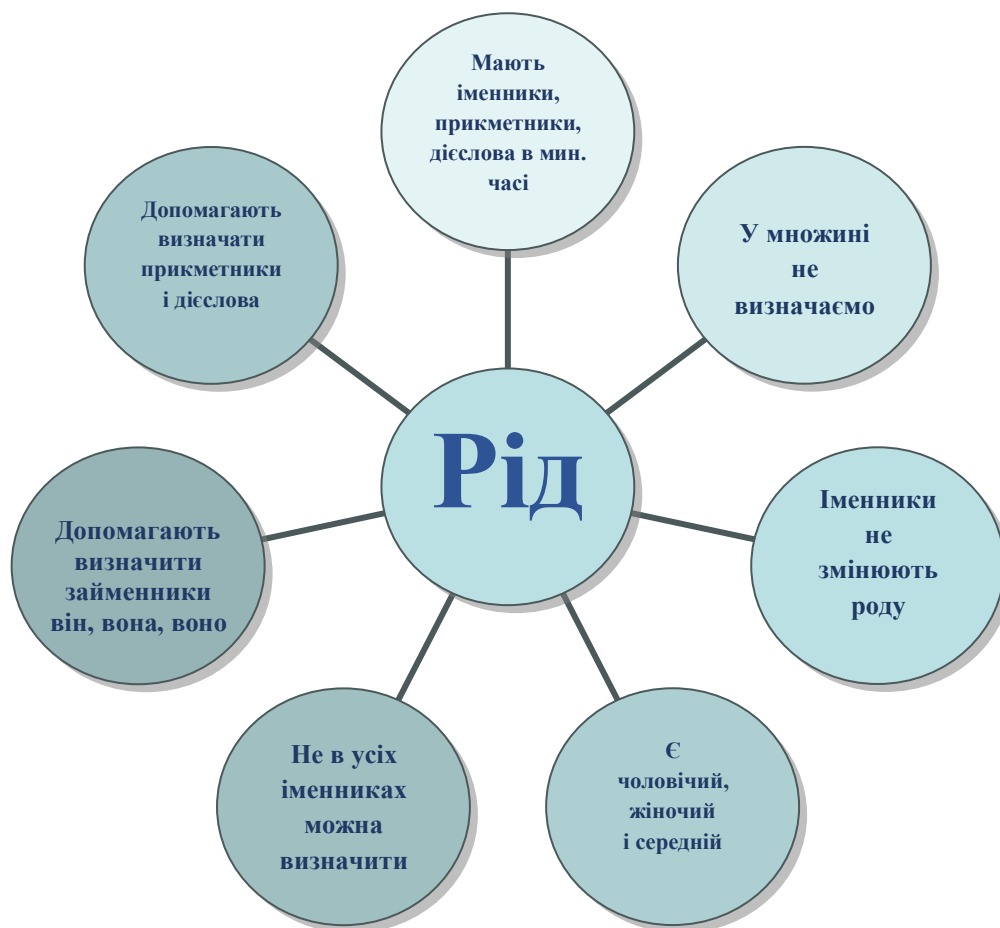
Включення в речення іменників спільного роду так, щоб вони називали то особу жіночої, то чоловічої статі.

Записуємо речення, позначаючи рід зазначених іменників.

– Що допомогло визначити рід?

– Чи варто говорити про четвертий рід?

– Як визначити рід іменника в такій ситуації?

Формулюємо алгоритм дій:

- пов'язати іменник в реченні з прикметником або дієсловом у минулому часі;
- визначити рід дібраного прикметника чи дієслова;
- визначити рід іменника.

V. Рефлексія.

Вправа 37.

Читаємо діалог Яринки та Андрійка (в особах).

– З ким з героїв ви погоджуєтесь? (Діти сигналізують знаками.) Запишіть свої міркування з цього приводу.

- Що нового ми сьогодні дізналися про рід іменника?
- Оцініть свою роботу на уроці за допомогою аркушів самооцінки.
- Подумайте, що б ви хотіли дізнатися про граматичне значення роду.

Запишіть іменники в чотири групи:	
гард_роб, т_атр, дріжджі, дозволя, яр_на, шахи, кіно, ц_мент, мізин_ець, т_мп_ратура, м_тро, в_лос_пед, ворота, дзеркало, к_шення, нож_ці, тр_вога, пш_ниця, ім_нини, д_ржава, завдання, пюре, староста.	
Жіночого роду	Чоловічого роду
Середнього роду	Без граматичного значення роду

Математика, 1 клас

Тема: Уведення дії вимірювання для відтворення величини. Мірки й мітки. Побудова величини за допомогою мірок і міток.

Мета: формувати компетентності:

ключові:

вміння вчитися – самоорганізовуватися для навчальної діяльності у взаємодії;

соціальна – брати на себе відповідальність за ефективне здійснення презентації результатів роботи пари, групи;

загальнокультурна – дотримуватися норм мовленнєвої культури;

здоров'язбережувальна – слухати пояснення вчителя, однокласників;

предметні: продовжувати формування поняття «міра», з'ясувати залежність величини (довжини) від заданої міри, визначити спосіб позначення кількості мір у величині; вправляти у вимірюванні довжини за допомогою різних мір і встановлювати залежність між мірами, їх кількістю і отриманою в результаті величиною; удосконалювати уміння вимірювати і будувати різні довжини за допомогою мірок і міток.

Тип уроку: моделювання та перетворення моделі.

Обладнання: малюнки Буратіно, Мальвіни, П'єро, картки з різними мітками, стрічки та олівці трьох кольорів (всі олівці мають бути різної довжини), ножиці, букви для слова «чудово».

Хід уроку

I. Повторення вивченого. Мотивація до нової діяльності.

- Чим ми займалися на попередньому уроці?
- Що треба зробити, щоб виміряти, наприклад, довжину стрічки?
- Якими помічниками ми користувались?
- Як не збитися в кількості відкладених частинок?

Повторення правила вимірювання з «помічником».

(Пропонуємо пригадати правила, як потрібно вимірювати великі величини, вислуховуємо, при потребі підсумовуємо.)

1. Прикладати мірку починаємо від краю.
2. Ставимо відмітку в кінці прикладеної міри.
3. Тепер цю ж міру приложимо від відмітки.
4. За кожною відкладеною мірою ставимо позначку, щоб не пропустити нічого.

II. Створення проблемної ситуації.

– Наші казкові герої – Буратіно, Мальвіна і П'єро – теж вчать вимірювати довжину. Вони отримали завдання – підготувати до уроку праці стрічки для шнурівки чобітка, як ми робили вчора. Кожен із них повинен принести по дві стрічки. Друзі просять нас допомогти, ви згодні? Але пам'ятаєте? Вони зовсім не знають цифр, тому приготували картки з позначками, скільки мірок має бути у кожній стрічці. Мало не пересварилися, поки їх складали! П'єро твердить, що позначати цю кількість можна лише паличками (ми ж саме так і робили), Мальвіні подобаються кружечки, а Буратіно вважає, що простіше ставити крапки. Давайте кожен з рядів класу допоможе одному з героїв. Організуємо по дві групи у ряду (п'ятірки). Ось вам стрічки. Скільки позначок – ви бачите. Приступайте.

(Діти повинні сигналізувати про неможливість виконання завдання, вони не мають мірки, щоб приступити до роботи.)

– Як я могла забути! Кожен з казкових героїв приготував для вас по два олівця – мірки, вони їх навіть добирали за кольором своїх стрічок. Тепер можете виконати завдання? Вам ще щось потрібно?

(Діти в групах за допомогою мірок і позначеної кількості міток відміряють стрічку заданої довжини, при потребі вони можуть скористатися маркером, щоб ставити позначки на стрічці, після завершення роботи один представник від групи виходить з відрізаною стрічкою до свого казкового персонажа.)

– Що ж ми маємо? Всі стрічки виявилися різними! Як таке могло статися?

III. Аналіз створеної ситуації. Дослідження навчального матеріалу.

– Може, ви неправильно відміряли? Розкажіть, як ви це робили?

(Проговорюємо алгоритм вимірювання мірою.)

– Виходить, П'єро правий – справа в мітках! Вони були різними, от і вийшли різні довжини. Так?

(Звертаємо увагу на те, що у двох груп ряду мітки однакові, а довжини все одно різні, тобто не в мітках проблема.)

– Чому тоді ми не отримали однакових стрічок?

(Звертаємо увагу на мірки. Якщо діти самі на це не зважать, пропонуємо від імені Мальвіни показати кожен групу і якими олівцями вони користувалися.)

– Виходить, що величина залежить від мірки, яку ми відкладаємо, і їх кількості, а якими будуть мітки – не так і важливо.

– Погляньте на сторінку зошита (с. 9, № 7, б)). То чому у друзів смужки різної довжини?

Фізкультхвилинка.

IV. Конкретизація.

1. Перевірка отриманих висновків.

– Переконаємося, чи правильно ми зробили висновок. Давайте виміряємо кроками довжину нашої класної дошки. Я це зробила на перерві і позначила відповідну кількість міток. Мірою мені слугувала довжина мого кроку. Попрошу двох із вас допомогти мені. Чому двох? Бо один мірятиме довжину кроками, а другий слідкуватиме за мітками на дошці.

(Першокласники переміряють довжину своїми кроками, мітки закінчуються раніше, ніж доходять до краю.)

– Довжина дошки не мінялась, кількість міток також, ви ні одну не пропустили. Чому наші результати не однакові? *(Маємо різну міру, від неї залежить величина.)*

2. Побудова величини за набором міток і мірою.

С. 10, № 8, а)

– Погляньте на завдання в зошиті. Маємо задану кількість міток, міру, нас просять побудувати за ними величину.

Буратіно вважає, що у всіх вас будуть однакові відрізки, а П'єро – що вийдуть різні, бо завдання виконують різні діти (як у випадку з дошкою), давайте дізнаємося, хто виявиться правим.

3. Взаємоперевірка в парах: виконавці обмінюються зошитами і перевіряють довжину відрізка сусіда.

– Що вийшло?

– Хто виявився правим?

– Чому?

V. Узагальнення. Використання набутих умінь під час роботи з новою величиною.

С. 10, № 8, б)

– Опустіть очі на друге завдання вправи. Нам задано мірку. За її допомогою потрібно виміряти відрізок нижче і побудувати поруч такий самий. Це вправа для роботи в парі.

Перед початком роботи давайте повторимо, як це робиться:

1. На відрізку від початку відкладаємо міру.
2. Ставимо мітку (не важливо яку).
3. Повторюємо дії до кінця відрізка.

Щоб побудувати такий самий відрізок:

1. Відмічаємо початок і від нього відкладаємо міру.
2. Закреслюємо мітку.
3. Повторюємо дію, поки не закінчаться всі мітки.

(Один із пари вимірює і ставить мітки, товариш контролює його за своїм зошитом, вони обмінюються зошитами. Другий будує новий відрізок, а партнер його контролює; при правильному виконанні результати в обох зошитах співпадутъ.)

VI. Рефлексія.

- Що ми навчилися сьогодні робити?
- Що таке міра?

Гра «Так чи ні» від казкових героїв.

Кожен з наших друзів приготував для вас питання за сьогоднішнім уроком. Ви лише відповідаєте «так» чи «ні». А щоб визначити, чи багато правильних відповідей, ми скористаємося знаками «+» і «-».

- Важливо позначати кожную відкладену мірку. (Так)
- Не важливо, яка мірка, головне – скільки їх. (Ні)
- Позначити мірку можна лише паличкою. (Ні)
- Важливо прикладати міру від краю попередньої відмітки. (Так)
- Знаючи, яка міра і скільки їх, ми можемо будувати однакові відрізки. (Так)
- Міри і мітки можуть бути різними, це залежить від нашої домовленості. (Так)

(Учасники гри показують знаками згоду і незгоду. Якщо правильні відповіді переважають, отримуємо від казкових героїв букви, з яких в кінці складемо слово «чудово».)

- То як ви працювали на сьогоднішньому уроці?
- Ми можемо вимірювати сьогоднішнім способом лише довжину?
- Як ви гадаєте, чи спрацює це з іншими величинами? Про це ми дізнаємося на наступних уроках, а зараз подякуйте один одному за дружню роботу.

Математика, 4 клас

Тема: Рух у протилежних напрямках (віддалення). Зображення на схемі відношень величин під час руху в протилежних напрямках.

Мета: дослідження особливостей одночасного руху у протилежних напрямках; конкретизація величини «швидкість» у змінених умовах – виділення швидкості віддалення; моделювання процесу одночасного руху в протилежних напрямках за допомогою графічної моделі (схеми) та матричної (таблиці); формування контрольних-оцінювальних дій під час дослідження процесу одночасного руху в протилежних напрямках.

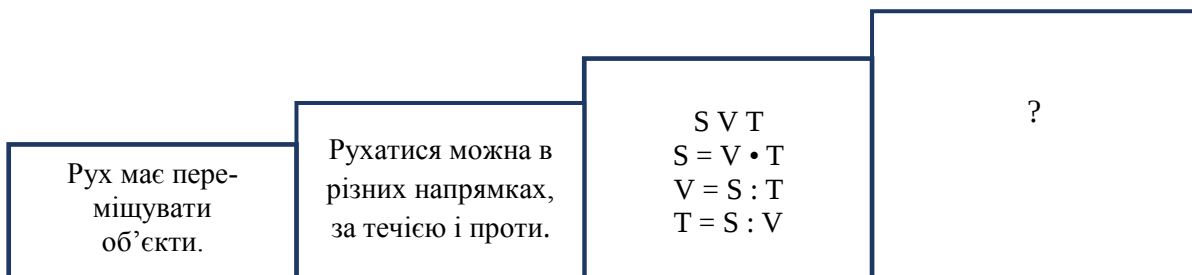
Обладнання: «сходишки успіху», магнітна або рухома модель, лінійки та гумки різного кольору, зошит з математики для 4 класу, частина 1, автори Г. М. Захарова, Г. В. Жемчужкіна, К. І. Мельник.

Тип уроку: моделювання та перетворення моделі.

Хід уроку

I. Мотивація. Оцінювання рівня знань на початку уроку, постановка навчального завдання.

- Що ми вже знаємо про рух?
 - Які об'єкти можуть рухатися?
 - Як може відбуватися рух? Що впливає на нього?
 - Як пов'язані швидкість, час і відстань?
 - Чи всі види руху ми розглянули?
 - З якими ще видами руху ви б хотіли познайомитися?
- (Створюємо за запитаннями «сходишки знань».)

(Оцінювання рівня знань.)

II. Створення проблемної ситуації.

(На матеріалі задачі № 137.)

Петрик та Вітя влаштували «перегони» радіокерованих автомобілів. Вони поставили свої машинки на доріжку й відправили їх у протилежні сторони. Через 4 с обидві машинки торкнулися бордюрів. За 4 с машинка Петрика проїхала 12 м, а машинка Віті – 8 м. Знайди швидкість кожної машинки.

(Пропонуємо розв'язати задачу самостійно, один 4-класник працює біля дошки.)

Для роботи над задачею скористаємося таблицею в посібнику. Обчислюємо швидкість.

– А чи можна сказати, з якою швидкістю машинки віддалялися одна від одної?

– Побудуйте модель, на якій буде це показано (робота в парах, одна з яких працює на дошці).

– На скільки ж машинки віддалилися одна від одної за 1 секунду?

– А що буде через 2 секунди? 3 секунди?

– Як показати це на моделі?

(Виконуємо моделювання руху віддалення на дошці за допомогою рухомої або магнітної моделі. В парах діти створюють рухому модель за допомогою лінійки та гумок різного кольору.)

III. Аналіз (дослідження навчального матеріалу).

1. Знайомство з терміном «швидкість віддалення», с. 56.

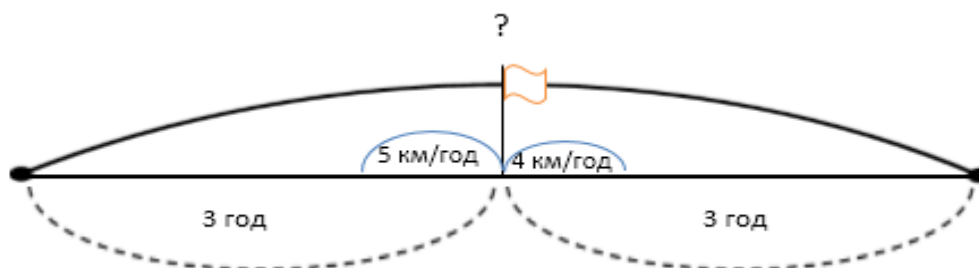
2. Оцінка роботи Буратіно, Мальвіни та П'єро над цією задачею. Пояснення способу розв'язання кожного (в парах).

– Хто з героїв використав під час обчислення швидкість віддалення? (Оцінювання роботи героїв.)

3. Розв'язування сюжетної задачі на знаходження відстані під час руху в протилежних напрямках. Задача № 138.

З автобуса на зупинці вийшли одночасно два чоловіки й пішли уздовж шосе в протилежних напрямках. Швидкість одного з них 5 км/год, а іншого – 4 км/год. Яка відстань буде між ними через 3 години?

Моделюємо умову за допомогою схеми:

I спосіб: $5 \cdot 3 + 4 \cdot 3 = 27$.

II спосіб: $(5 + 4) \cdot 3 = 27$.

– У якому зі способів використовується швидкість віддалення?

(Робота проводиться фронтально, з паралельним обговоренням.)

– Який спосіб видався вам зручнішим, чому?

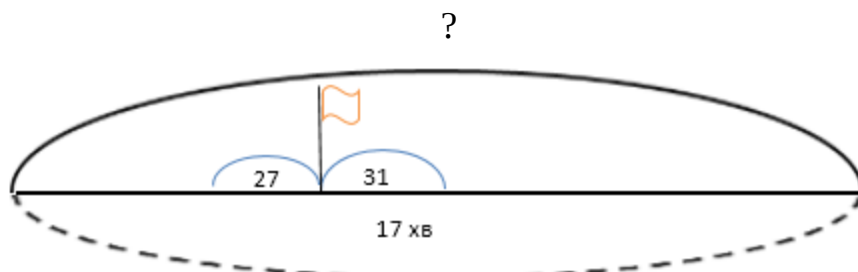
(Оцінювання дітьми власного способу дій.)

IV. Моделювання. Перетворення моделі.

1. Робота з задачею № 139.

Два равлики одночасно поповзли з-під одного дерева в протилежних напрямках. Один равлик повз зі швидкістю 27 см/хв, інший – 31 см/хв. Яка відстань буде між равликами через 17 хвилин?

Діти самостійно будують схему до задачі з подальшою самоперевіркою за моделлю на дошці.

- Чи можна таку задачу змодельовати у вигляді таблиці?
- Як у таблиці показати швидкість віддалення?

2. Робота в парі.

Розбір та оцінка роботи П'єро та Буратіно (оцінювання способу дій героїв); запис числового виразу до розв'язання способом кожного з героїв.

3. Обговорення результатів парної роботи.

- Хто зумів показати швидкість віддалення?
- Як це виражено в таблиці?
- Який спосіб моделювання – схема чи таблиця – зручніший для вас?

V. Конкретизація.

Робота з задачею № 140.

Два пішоходи попрощалися на перехресті й пішли по дорозі в протилежних напрямках. Через 5 годин відстань між ними стала 55 км. Яка відстань була між ними через годину шляху? Яка швидкість їхнього віддалення?

Діти розв'язують задачу з подальшою самоперевіркою (за зразком), оцінюють свою роботу.

VI. Рефлексія.

- То ж яким ще може бути рух?
- Чим він відрізняється від розглянутого на попередніх уроках?
- Яка особливість швидкості під час такого руху?
- Як назовемо таку швидкість?
- Як на вашу думку, ми вже все дізналися про рух?
- Як ви оціните свою роботу сьогодні? Визначте на лінійках самооцінювання за критеріями «правильно», «легко», «зрозуміло».

Українська мова, 2 клас

Тема: Вимова та позначення буквами приголосних звуків, парних за дзвінкістю-глухістю, перед глухими.

Мета: формувати орфографічну пильність – уміння визначати орфограми слабкої позиції (звук [х] перед глухим приголосним; голосний звук, проміжний між [е] та [и]) та записувати слова з умовним позначенням орфограми слабкої позиції; удосконалювати навички парної роботи з метою вдосконалення дії контролю (взаємоперевірка); розвивати зв'язне мовлення, увагу, мислення; виховувати любов до навчання, до рідної мови.

Обладнання: відеозапис руханок та фрагмента мультфільму «Незнайко-художник», моделі, що ілюструють вивчені орфограми слабкої позиції звуків, листки зі словами – частинами тіла у транскрипції, лінієчки самооцінювання у зошиті, «піца» для рефлексії.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Подивилися на мене,
Посміхнулися усі!
Хто готовий до роботи?
Хто готовий?
Молодці!

II. Хвилинка каліграфії.

– Урок почнемо без зупинки з каліграфічної хвилинки. У чарівній скриньці заховано ім'я героя, який сьогодні завітає до нас на урок. Якщо ми правильно прочитаємо і запишемо буквосполучення і склади, зможемо відгадати його ім'я.

Не ез зн на ай йк ко (Незна́йко)

- Чи є орфограми у цьому слові?
- Скільки? Покажіть на пальчиках.
- Які саме орфограми? Запишіть це ім'я, підкресливши їх.
- Правильно, це Незнайко! Вчора на уроці він уже був нашим гостем. А якою справою займався?

(Варіант відповіді: вчора Незнайко складав вірші.)

- Давайте запишемо це речення.

(Одна дитина диктує і записує, дві – біля дошки, інші – працюють кожен у своєму зошиті.)

- Перевірте за зразком правильність написання вами цього завдання. Поставте позначку на чарівних лінієчках за критерієм «правильно».

- Які секрети написання віршів ми запам'ятали?

III. Фізкультхвилинка для очей «Космос».

(<https://www.youtube.com/watch?v=r2eMB9bk9G8>)

IV. Закріплення вивчених орфограм слабкої позиції, способу їх позначення на письмі.

– А сьогодні наш друг вирішив спробувати себе в іншій справі. Перегляньте фрагмент мультфільму і дізнаєтесь – у якій.

<https://www.youtube.com/watch?v=bj9JOLAMfzQ>

– То чим сьогодні займався Незнайко?

– Чи вправний із нього вийшов художник?

– Його друг Гунька вирішив підтримати свого друга і погодився позувати Незнайкові для портрета. Допоможемо Незнайку не підвести і намалювати гарний портрет?

– Перед тим, як виконувати завдання, давайте пригадаємо, як слід позначати орфограми слабкої позиції звука, якщо вони зустрінуться у словах. (Рискою)

– А які ми вже знаємо орфограми слабкої позиції? Що підказує нам модель?

(Позначення проміжного звука між [е], [и], позначення звука [х] перед глухим приголосним.)

Вправа 23.

Працюємо фронтально. На дошці – «портрет» Гуньки і затранскрибований набір слів – частин тіла.

– Ми маємо «підказати» Незнайкові, у якій послідовності слід створювати малюнок, аби він вийшов вдалим.

(Одна дитина працює біля дошки, решта – у своїх зошитах. Після кожного записаного слова – самоконтроль.)

Під час запису слів, запропонованих для словесного портрета, можна обирати різну послідовність: усе залежить від того, як діти будуть «малювати» портрет. Вони можуть почати зі слів *обличчя* або *тіло*, наприклад. Не слід нав'язувати послідовність запису слів. Головне, перевірити, чи всі орфограми слабкої позиції помічені рисочкою:

оч_нята, нос_к, тіло, борідка, вушка, рот_к, ніжки, ручки, ні_ті, обличчя.

– Оцініть свою роботу в зошиті за критерієм «розумію».

– Ви розумнички, Незнайко дуже вдячний, а Гунька вирішив повісити портрет, намальований другом, у своєму будинку на найкращому місці.

Вправа 24.

Робота в парах.

Перед тим, як діти будуть виконувати завдання, тобто записувати слова в два стовпчики, учитель з'ясовує, чи значення слів зрозуміле всім.

За потреби проводиться лексична робота.

Парна робота під час виконання цієї вправи пропонується з метою вдосконалення дії контролю: кожен самостійно виконує завдання, а потім діти обмінюються зошитами для взаємоперевірки.

Інструкція:

1. Об'єднайтеся в пари, але працюйте кожний у своєму зошиті.
2. Самостійно виконайте завдання: запишіть слова у два стовпчики. У перший запишіть слова з орфограмами, позначаючи їх рисочкою. Слова без орфограм запишіть у другий стовпчик.

3. Після завершення роботи обміняйтеся зошитами та перевірте роботу одне одного.

4. Здійсніть перевірку своєї роботи за критерієм «правильно».

Правильно розподілені слова:

Г_рба́рій, ко́рба

л_ _кій, віга́дка

крі_та, ча́шка

б_рі́зка, лі́жко

во_ко, прудко

V. Руханка.

https://www.youtube.com/watch?v=RocWQDx_ROg&lc=Ugicdjao5gMfEHgCoAEC

Вправа 25.

Працюємо фронтально.

– Які «чарівні» слова зустрічаються у цьому уривку?

Звертаємо увагу на назву королівства *Будьласка*. Це назва королівства, тому пишеться з великої літери. Але вона вигадана, і тому, на відміну від написання *будь ласка*, пишеться як одне слово. У звичайному значенні – це два слова: *будь ласка*.

– Яке «чарівне» слово «дружить» з *будь ласка*? (Якщо діти вагаються – вчитель презентує слово *дякую*.)

– Коли ми використовуємо його? Давайте спробуємо побудувати репліки, у яких буде слово *дякую*, а відповіддю – *будь ласка*.

– Зі словом *дякую* «дружить» *прóшу*. Сáme *прóшу* (ввічливе слово), а не *прошу́* (прохаю).

(Просимо дітей побудувати 2 репліки діалогу, використовуючи ці слова ввічливості.)

VI. Рефлексія.

– Які завдання ми виконували сьогодні на уроці?

– Які орфограми пригадали?

– Як ми записуємо слова з цими орфограмами?

Фідбек «Піца».

На дошці – коло, розділене на 4 частини. Це і є імпровізована «піца». Зверху кожного «шматочка» написано твердження: «Мені зрозуміло все, про

що говорив учитель», «Мені було цікаво на цьому уроці», «Інформація була новою для мене», «Мені подобається тут, і я чекаю наступних уроків».

Кожному пропоную поставити чотири цятки – біля усіх тверджень. Чим ближче цятка до середини «піци», тим більше вони згодні з твердженням.

Такий фідбек займає зовсім небагато часу, проте дає загальний зріз знань і вражень класу.

VII. Домашнє завдання.

Вправа 26.

Правильний запис:

Біля яру, біля стежки

Одягла в рба с режки.

Слова *верба* і *сережки* можуть бути записані без рисочок, але тоді в них повинні бути підкресленими букви: *верба*, *сережки*. Саме рисочки на місці орфограм або такі підкреслення свідчать про наявність контролю щодо дії письма.

Математика, 2 клас

Тема: Постановка завдання додавання двоцифрових чисел. Пошук способу додавання двоцифрових чисел. Алгоритм додавання.

Мета: створити ситуацію необхідності пошуку способу додавання двоцифрових чисел, сконструювати спосіб додавання двоцифрових чисел, що спирається на порозрядний принцип будови позиційного числа, застосування способу додавання двоцифрових чисел, формування дії контролю під час застосування побудованого алгоритму у парній роботі, розвивати логічне мислення, увагу, пам'ять, навички роботи в парі і групах.

Тип уроку: постановки навчальної задачі.

Обладнання: «шість цеглинок», пісочний годинник, палички Кюїзенера, схема додавання двоцифрових чисел, картки і стікери для рефлексії.

Хід уроку

I. Організація початку уроку.

1. Привітання.

2. Включення в роботу за допомогою енергізатора «Один до одного». (Енергізатори використовують для створення позитивної психологічної атмосфери у класі, відновлення енергії та посилення групової активності.)

Другокласники стоять парами. Учитель дає команди: рука до руки, вухо до вуха, спина до спини, плече до плеча тощо). За командою «Один до одного» пари змінюються.

3. Хвилинка каліграфії.

– Запишіть рядок чисел і скажіть, на які дві групи їх можна розділити?

(Вислуховуємо варіанти дітей: двоцифрові – одноцифрові, парні – непарні, круглі – некруглі).

46 80 5 97 34 7 10 51 62 4 25 9

Дякую, ми зупинимося з вами на групі двоцифрових/одноцифрових чисел. Які числа ми називаємо двоцифровими? Підкресліть у рядку всі двоцифрові числа. Дівчатка, запишіть ці числа у порядку зростання, хлопчики – у порядку спадання. Час для виконання – 2 хв. (Пісочний годинник).

Самоперевірка за зразком.

Дівчатка: 10, 25, 34, 46, 51, 62, 80, 97.

Хлопчики: 97, 80, 62, 51, 46, 34, 25, 10.

Оцінювання на лінійці за критерієм «охайно».

4. Математичний диктант.

Запишіть число, в якому:

1 дес. 6 од.;

4 дес. 3 од.;

9 дес. 9 од.;

1 дес. 5 од.;

8 дес.;

2 дес.;

7 од.;

6 дес. 5 од.

II. Створення ситуації успіху.

Задача 75.

Мета завдання: актуалізувати відомий дітям спосіб додавання одноцифрових чисел – додавання на числовій прямій. Завдання пропонується для виконання у групах. На столах – башточки «Lego». Спочатку дітям пропонується проілюструвати задачу за допомогою кубиків, а от обчислити тим способом, який було сконструйовано у 1 класі (додавання на числовій прямій).

Кожна група обирає одного представника, що презентує свою роботу. Інші діти знаками «згода»/«незгода» висловлюють свою позицію щодо виконаного товаришами завдання.

Самооцінювання на лінійці за критерієм «розумію».

III. Створення ситуації розриву.

Задача 76.

Потрібно розв'язати задачу, яка за сюжетом і способом розв'язання дуже схожа на попередню.

Діти починають виконувати, але на етапі обчислення виникають природні труднощі (як виконувати?, чому саме так?).

Фронтальний аналіз розв'язання:

- Чи легко було обчислювати обидві задачі?
- Що у них спільного?
- Чим вони відрізняються?
- Що потрібно зробити, щоб дізнатися, скільки всього кубиків у двох коробках? (Додати)
- Який числовий вираз слід записати? (34+25)
- Чи вміємо ми додавати двоцифрові числа? Подумайте, як можна знайти значення цієї суми? (Скористатися числовою прямою.)

Хвилинка відпочинку.

Кінезіологічні вправи, що покращують пам'ять і увагу:

- Постукайте по столу розслабленою кистю правої, а потім лівої руки.
- Поверніть праву руку на ребро, зігніть пальці в кулак, випряміть, покладіть руку на долоню. Зробіть те ж саме лівою рукою.
- «Дзвінок». Спираючись на стіл долонями, зігніть руки в ліктях наполовину. По черзі повторіть жест «струшуємо воду з пальців».
- «Будиночок». З'єднайте кінцеві фаланги випрямлених пальців рук. Пальцями правої руки з силою натисніть на пальці лівої, потім навпаки. Відпрацюйте ці рухи для кожної пари пальців окремо.
- Постукайте кожним пальцем правої руки по столу під рахунок «1, 1-2, 1-2-3 і т. д.».
- Зафіксуйте передпліччя правої руки на столі. Вказівним і середнім пальцями візьміть олівець зі столу, підніміть та опустіть його. Зробіть те ж лівою рукою.
- Покрутіть олівцем спочатку між пальцями правої руки, потім лівої (між великим і вказівним; великим і середнім; середнім і безіменним; безіменним і мізинцем; потім у зворотному порядку).

IV. Фіксація місця розриву в знаково-символічній формі.

– Чи зручно додавати двоцифрові числа на числовій прямій? (У результаті перевірки способу робимо висновок: спосіб прилічування на числовій прямій є універсальним, але у цьому випадку незручний, бо побудувати такої довжини числову пряму і виконати на ній додавання двоцифрових чисел не лише незручно, але навіть не завжди можливо).

– Ви не хочете мене ні про що запитати? (Як по-іншому можна виконати додавання?)

– Давайте спробуємо проілюструвати додавання цих чисел за допомогою площинних моделей. Побудуймо величини за мірою e_1 та числами 34 і 25. Кожен працює у своєму зошиті, дві дитини – біля дошки, одна – будує число 34, інша – 25.

Побудова площинних моделей

– Такі ж моделі побудуймо за допомогою паличок Кюїзенера. Міра e_1 якого кольору? (Білого)

– Міра e_2 ? (Помаранчевого)

- Роботу виконуватимемо у парах. Домовтеся, хто будуватиме величину за числом 34, а хто – 25. (Взаємоперевірка у парах)
- Додамо ці величини та запишемо до розрядної таблиці кількість мір e_1 та e_2 в отриманій сумі величин.

e_2	e_1
5	9

V. Формулювання навчальної задачі учнями і вчителем.

- Як ви думаєте, чому ми повинні сьогодні навчитися?
- Мальвіна теж спробувала обчислити значення виразу. Розберіться у схемі.
- Як Мальвіна дізналася відповідь?
- Чи правильно обчислила задачу? Порівняйте зі своїми схемами.
- А хто здогадався, як можна обчислити кількість десятків і одиниць без побудови величин? (З опорою на схему з «вусиками», с. 28.)

$$\begin{array}{c} \text{Д.} \cdot + \text{О.} \cdot + \text{Д.} \cdot + \text{О.} \cdot = \\ \begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ \diagdown \quad \diagup \end{array} \end{array}$$

- Розгляньте схему і поясніть, як потрібно додавати двоцифрові числа. (Двоцифрові числа додаються **порозрядно**: десятки з десятками, одиниці з одиницями).

– Чому двоцифрові числа додаються саме так? (Числа побудовані порозрядно, міри e_2 (десятки) однакові в обох величинах, міри e_1 (одиниці) – також однакові; **однакові міри можна додавати**).

– Покажіть, будь ласка, жестом, чи зрозуміло вам, як треба додавати двоцифрові числа? Чи зрозуміла для вас схема?

(Діє домовленість про умовні сигнали: великий палець вгору – добре зрозуміли, опущений униз – не зрозуміли, махаємо рукою, якщо, в принципі, все зрозуміло, але залишилися невеликі питання.)

Хвилинка відпочинку.

Руханка «А ти готовий?» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Jl-L-zHQP2A>)

1. Робота у парах («учень-учитель»: одна дитина виконує перший стовпчик, інша – контролює, потім ролі змінюються).

№ 77, ст. 29. (!!! «Вусики» використовувати обов'язково.)

Двоє працюють біля дошки. Виконують перший і другий стовпчики відповідно.

Діти оцінюють себе на чарівних стрічках за критерієм «дружно», а тих, хто працювали біля дошки, – «+», «-».

2. Самостійна робота.

№78, ст. 29.

(Обчислення значень сум, після перевірки – уведення термінології «обчисли значення виразу», «обчисли».)

Самооцінювання на лінійці за критерієм «правильно».

VI. Рефлексія.

Вправа «Мікрофон».

- Чого ви навчилися?
- Що було важко?
- Що було легше виконувати і чому?
- Роботу з яким завданням ви б хотіли продовжити на наступному уроці?
- Дякую вам за урок, за вашу активність і старання.

Мені було цікаво з вами працювати.

У дітей на партах стікери з іменами.

На дошці – картки «Мені було все зрозуміло», «Можу, за потреби, допомогти іншим», «Мені було важко на уроці».

– Мені цікаво дізнатись, а як вам сьогодні працювалося?

– Покажіть за допомогою стікера, наскільки міцні знання, з вашої точки зору, ви отримали на уроці математики.

VII. Домашнє завдання.

№№ 79, 80.

Застосування способу порозрядного додавання двоцифрових чисел. У завданнях пропонується застосувати спосіб порозрядного додавання, здійснюючи контроль за застосуванням алгоритму (показуючи «вусиками» додавання відповідних розрядів).

Математика, 2 клас

Тема: Постановка завдання додавання двоцифрових чисел. Пошук способу додавання двоцифрових чисел. Алгоритм додавання.

Мета: створення ситуації необхідності пошуку способу додавання двоцифрових чисел; конструювання способу додавання двоцифрових чисел, що спирається на порозрядний принцип будови позиційного числа; застосування способу додавання двоцифрових чисел; формування дії контролю під час застосування побудованого алгоритму у парній роботі.

Хід уроку

I. Організація початку уроку.

Вчитель:

– Сьогодні урок у нас ювілейний – 50. А кожний ювілей відзначають гарною роботою, тож і ми повинні працювати так, щоб отримати велике задоволення.

Хто сказав, що математика – це нудна наука?

Математика – цікава і весела штука!

– А щоб у цьому переконатися, ми з вами продовжуємо математичні дослідження і маємо справу зі справжньою магією чисел. Хтось, можливо, знає, які числа вважають магічними і чому?

– А про яке число пропишемо на каліграфічній хвилині – дізнатися нам допоможе загадка.

Понад гори, понад ліс
Виріс в небі диво-міст.
Хоч ніхто не йде по нім,
Має міст аж *сім* шарів
Із веселих кольорів.
Сонце сяє – міст палає,
Зайде сонце – він зникає!..
Що за диво? Хто вгадає?
(Веселка)

– Скільки кольорів у веселки? Хто може їх назвати?

Каліграфічна хвилинка – написання двоцифрових непарних чисел з цифрою 7 у десятках.

II. Мотивація. Емоційна рефлексія.

1. Зорова гімнастика «В якому квадраті опинився песик?»

(Діти на проекції з комп'ютера відстежують шлях песика за командами вчителя і озвучують номер квадрата.)

2. Усний рахунок.

(Повторення випадків усного додавання і віднімання з одноцифровими числами.)

$$5+4$$

$10 \cdot 7$ (Діти читають: «По 10 взяти 7 разів», називають число 70.)

$$7 + 10$$

$$10 + 8$$

$$3 + 4$$

$10 + 10$ (Як можна по іншому записати цей вираз?)

$$8 - 3$$

$$10 - 7$$

3. Робота з цеглинками «Lego» в парі.

(Діти перед собою мають 6 цеглинок. Схема розміщення цеглинок – чисел у стовпчик, де І рядок – це десятки, а ІІ рядок – одиниці. Вчитель називає двоцифрове число, один другокласник викладає його, а другий сигналізує: «згода» чи «незгода». Потім усі працюють навпаки.)

ІІІ. Постановка навчального завдання.

Робота за підручником.

Розв'язання задачі № 75.

Мета – актуалізувати відомий дітям спосіб додавання чисел (одноцифрових) – додавання на числовій прямій. Навіть якщо діти добре вміють додавати одноцифрові числа, все одно бажано звернутися до числової прямої для відновлення способу покрокового «прилічування», який діти сконструювали в 1 класі.

У № 76 завдання, яке за сюжетом і способом розв'язання дуже схоже на попереднє (№ 75). Але на етапі обчислення в учнів виникають природні труднощі, тому що з додаванням двоцифрових чисел (25 і 34) діти раніше не стикалися.

Виникає питання – як це зробити?

(Хтось може відмовитися від розв'язання. Хтось, можливо, зможе дати відповідь, але навряд чи пояснить «ЯК?» і «ЧОМУ саме так?» він виконав обчислення).

Аналіз і оцінка ситуації, що виникла, приводять до висновку про те, що друге завдання тільки зовні схоже на попереднє.

Спосіб прилічування на числовій прямій хоч і працює для всіх натуральних чисел (тому є універсальним), але є вкрай незручним – побудувати такої довжини числову пряму і виконати на ній додавання двоцифрових чисел не лише незручно, але навіть не завжди можливо.

Пошук іншого способу додавання приводить до необхідності побудови іншої, не лінійної, а площинної моделі, на якій добре виділено міри e_2 та міри e_1 .

У результаті аналізу побудованих моделей стає зрозумілим, що для додавання (об'єднання) двох величин слід додати міри e_2 окремо та міри e_1 окремо:

$$34 + 25 = \dots$$

Після такої роботи діти вже не тільки зможуть пояснити і показати, як додавати двоцифрові числа (порозрядно – скласти одиниці з одиницями, десятки з десятками, додати одиниці до одиниць, десятки до десятків), а й чому їх можна додавати саме так (числа побудовані порозрядно, міри е2 (десятки) однакові в обох величинах, міри е1 (одиниці) – також однакові; однакові міри можна додавати).

IV. Узагальнення.

Завдання № 77.

Застосування способу порозрядного додавання двоцифрових чисел – знаходження значення суми. У цьому завданні учням пропонується застосувати спосіб порозрядного додавання для обчислення сум двоцифрових чисел, показуючи «вусиками» додавання відповідних розрядів (дія контролю за застосуванням алгоритму).

Завдання рекомендується виконати в парній роботі за типом «учень-учитель» з подальшою перевіркою отриманих результатів.

V. Рефлексія.

№ 78. Обчислення значень сум.

VI. Домашнє завдання.

№ 79. Застосування способу порозрядного додавання двоцифрових чисел.

Пропонується застосувати спосіб порозрядного додавання, здійснюючи контроль за застосуванням алгоритму (показуючи «вусиками» додавання чисел у відповідних розрядах).

№ 80. Розв'язання сюжетної задачі.

Українська мова, 3 клас

Тема: Систематизація знань про значення слів.

Мета:

- формувати компетентності: ключові (вміння вчитися – самоорганізовуватися до навчальної діяльності у взаємодії, працювати у відповідності до правил роботи в групі; соціальну – брати на себе відповідальність за ефективне здійснення презентації результатів роботи групи; загальнокультурну – дотримуватися норм мовленнєвої культури, зв'язно висловлюватися в контексті змісту самостійно опрацьованого матеріалу; здоров'язбережувальну – дотримуватися правильної постави за партою; предметні – вправлятися у здійсненні лінгвістичного аналізу – порівняння лексичних та граматичних значень слів;
- формувати контрольно-оцінні дії під час здійснення орфографічної дії; удосконалювати навички групової роботи з метою спільного обговорення («Учнівська рада», «Вулик»), пояснювати лексичне значення слів;
- розвивати уяву, мислення;
- виховувати доброзичливість у стосунках, інтерес до предмету.

Хід уроку

I. Організація роботи.

II. Мотивація. Емоційна рефлексія.

– З нами вчив мову Плямс і був дуже вражений, коли знайшов вислови письменників. Про що вони, на вашу думку?

Кожне ... – це ніби діамантова намистинка на величезному разку нашої пребагатої мови. (І. Цюпа)

... – зброя. Як усяку зброю, його треба чистити й доглядати. (М. Рильський)

– Як зрозуміти ці вислови? З чим ще можна порівняти мову? (Скарб, ...)

Каліграфічна хвилинка.

С л о в о

– Ми дуже багато вивчили про слово.

III. Постановка навчального завдання.

– Сьогодні у нас підсумковий урок за темою, і ми разом з Плямсом ще раз повторимо все вивчене.

IV. Дія узагальнення.

Плямс хотів негайно про все розповісти своїй сестричці Плімсі і накреслив такі схеми. Про що він розповів спочатку?

Л. зн.

Гр. зн.

Основа слова виражає лексичне значення слова, а закінчення виражає граматичне значення слова. Лексичне значення в кожного слова своє, особливе. Граматичні значення – однакові для великих груп слів.

1. Допоможіть Плямсу розібратися у групах слів.

Вправа 41, «Учнівська рада».

Виконання *вправи 41* передбачається у груповій роботі («Учнівська рада»). Завдання спрямоване на здійснення лінгвістичного аналізу. Слід знайти слова з однаковим значенням. Про яке значення йдеться – про лексичне, граматичне? Якщо про граматичне, то яке саме – в завданні не сказано. Саме це потрібно з'ясувати під час здійснення лінгвістичного аналізу слів. Діти об'єднуються в групи і у процесі спільного обговорення знаходять слова з однаковим значенням і позначають їх («галочка»).

Інструкція для групової роботи:

1. Працюймо у групі.

2. Серед поданих пар слів слід обрати ті, які мають однакове значення. Як ви це будете робити – обговоріть разом.

3. Кожний читає пари слів та пропонує ті з них, що мають однакове значення.

4. У разі незгоди йде обговорення: кожний доводить своє.

5. У разі згоди усіх учасників групи між собою навпроти слова ставиться відповідна позначка («галочка»).

Правильно обрані пари слова: *високий – низький (однакові число, відмінок, рід), веселка – райдуга (однакове лексичне значення, однакові число, відмінок, рід), подруга – книжка (однакові число, відмінок, рід).*

Якщо третьокласники будуть утримувати в полі зору свого аналізу лише лексичне значення слова, то виберуть лише пару «веселка – райдуга». Учитель під час обговорення звертає увагу на те, що однаковими є і граматичні значення ще у двох парах слів. У парі «*грають – футбол*» немає однакових значень: ні лексичного, ні граматичних.

2. Слова з прямим і переносним значенням.

– Пригадаємо, в якому значенні вживаються слова? Допоможіть, будь ласка, Плямсу згрупувати їх.

Вибірковий диктант.

Запишіть словосполучення у два стовпчики, розрізняючи, які з них вжито у прямому значенні; які – у переносному.

Кіт дрімає, ліс дрімає, виспіває струмок, виспіває соловей, берізки шепочуть, дівчата шепочуть, золоте волосся, золота прикраса, солодка усмішка, солодкий цукор, залізна брама, залізна воля, глибока задума, глибока криниця.

3. Багатозначність слова.

– Плямс звертається за допомогою – адже він не завжди може зв'язати слова в реченні. Тому пропонує вам скласти речення зі словом «чайка». (*Перевірка за картинками*)

4. Омоніми.

– Плямс був дуже здивований існуванням омонімів. Спробуємо знайти їх у реченнях. Пропонується виконати завдання в груповій роботі «Вулик».

Правила роботи у ній:

- розподіліть завдання між членами групи;
- уважно, швидко, старанно виконайте кожен своє завдання;
- перевірте правильність виконання кожним учасником групи;
- дайте сигнал про закінчення роботи.

У стоніжок по сто ніжок.

Всі сто милися, всі стомилися.

Я візьму маленький прут,

пожену гусят на Прут.

Хоч купатиму не в милі,

стануть чисті всі та милі.

Прийшов на берег. Раптом став:

думає море, а то став.

Стає дивитись, роздивляється,

куди ж тепер йому податись.

Чи на Місяць через місяць,

чи на зорі на зорі?

5. Синоніми.

– Давайте виконаємо вправу і звіримо відповіді з тими, що є у Плямса.

Пропонується вправа 43.

Свита короля: правитель, король, монарх, цар, володар.

Свита королеви: хуртовина, заметіль, завірюха, буря, стужа, завія, сніговиця, віхола.

6. Антоніми.

– Плямс добирає антоніми до слів, і це завдання йому дуже сподобалося. Його він пропонує і вам. (Після виконання пропонується до назв дій дібрати фразеологізми.)

Вранці – ввеч...рі –

Повільний – шви...кий –

Говорити – мовчати – води в рот набрати.

Пом...ритися – посваритися – розбити глека.

7. Фразеологізми.

– Фразеологізми так сподобалися Плямсові, що він став досліджувати їх і вживати у мовленні. Він із задоволенням дивував друзів. Плямс пропонує вам висловити своє враження від уроку, використовуючи такі фразеологізми: *братися за розум, з неба впасти, ламати голову, світла голова, має голову на плечах; зірки з неба хапає; розуму не позичати, вилетіло з голови, викинути з голови.*

Я відчував себе, ніби з неба впав, у мене все вилетіло з голови. Довго ламав голову над вправами і завданнями, але зрозумів, що маю голову на плечах і треба братися за розум. Мене вразила світла голова кожного з вас. Вам

розуму не позичати. Буду брати з вас приклад – викину з голови всі вагання і буду зірки з неба хапати.

9. Резерв. Портрет слова.

V. Рефлексія.

– У кожного з вас на столі квітки. Я пропоную вам подарувати одну з них Плімсі, але водночас подумати ще раз над своєю роботою на уроці і визначитись, якщо вам було:

легко – даруємо червону квітку;

були складні завдання – синю;

складно працювати на уроці – жовту квітку.

Людмила МАЛЬОВАННА

Українська мова, 2 клас

Тема: Орфограма слабкої позиції звука «Позначення звука [х] перед глухим».

Мета уроку: формувати орфографічну пильність – уміння визначати орфограми слабкої позиції (звук [х] перед глухим приголосним; голосний звук, проміжний між [е] та [и]) та записувати слова з умовним позначенням орфограми слабкої позиції; удосконалювати навички групової роботи з метою вдосконалення дії контролю («Вулик»).

Обладнання: Відеофільм «Як виготовляють березовий дьоготь», таблиця «Руханка-абетка».

Тип уроку: постановки та розв'язання навчальної задачі.

Хід уроку

I. Організація роботи.

Наш урок ми розпочнемо з фізичної і мозкової розминки (робота за таблицею: називаємо літери алфавіту – написані червоним шрифтом і одночасно виконуємо рухи руками, а саме – Л – ліва, П – права, Р – разом).

А	Б	В	Г	Г
П	Л	Р	Р	П
Д	Е	Є	Ж	З
Р	Л	П	Л	П
И	І	Ї	Й	К
Р	П	Р	Л	П
Л	М	Н	О	П
Р	Л	П	Л	Р

Р С Т У Ф
Л Р Л П Р
Х Ц Ч Ш Щ
П Л Р Л Л
Ь Ю Я
П Л Р

Хвилинка каліграфії.

– На уроках української мови нам доводиться багато писати. Тому будемо робити це каліграфічно, охайно, красиво.

Серед записаних сполучень, виберіть і запишіть спочатку ті, які мають верхнє поєднання, потім – середнє і нижнє.

Запис на дошці: ом от юв ба цо мя дя хт гт гк.

Очікуваний запис: от юв хт гт гк ба цо ом дя мя.

Взаємоперевірка.

– Якщо помітили у сусіда помилку, поясніть її.

– Здійсніть самооцінку своєї роботи (легко-важко).

II. Постановка навчального завдання.

– На уроці української мови ми вчимося грамотно писати. Повторимо, як записати слово без помилок.

III. Робота за таблицею.

Як записати слово без помилок

Визначаю, чи є в слові орфограма.		
Немає	Є	
	Орфограма «Велика літера»	Орфограма слабкої позиції звука
Пишу	Пишу	Пишу
На слух	За правилом	Позначаючи орфограму рисою

IV. Навчальна дискусія.

Послухаємо, про що говорять Яринка і Петрик.

Чи є орфограми слабкої позиції приголосних звуків?

– Ні, орфограма слабкої позиції – це позначення ненаголошеного [e]. У приголосних звуків немає наголосу, отже і слабкої позиції немає.

– *Сильна позиція звука* – це така позиція, у якій працює більша кількість звуків. *Слабка позиція* – це така позиція, де працює менша кількість звуків... Чи є такі позиції у приголосних?

– А ви що скажете?

– На попередньому уроці ми розглядали пари слів і досліджували. Отже, що ви можете сказати про звуки [г] і [х]? (*Парні за дзвінкістю-глухістю*)

– Коли вони перебувають в сильній позиції? (*Перед голосним*)

– Тоді ми чітко чуємо їх.

– Коли вони перебувають у слабкій позиції? (*Перед глухим приголосним*)

– Тоді ми чуємо звук [х].

[к'ігот'] – [к'іхт'і]

[в'іхот'] – [в'іхт'і]

Висновки навчальної дискусії.

кіготь – кігті

віхоть – віхті

У слабкій позиції ми завжди пишемо ту букву, звук якої чуємо у сильній позиції. Зараз ми бачимо запис сильної позиції. А коли не можемо ще знайти самостійно сильну позицію, то що будемо робити? (*Позначати рисочкою*)

[х]

г х

Позначення на письмі звука [х] перед глухим приголосним – це орфограма слабкої позиції звука.

– Здійсніть самооцінку своєї роботи за критерієм «розумію/не розумію».

V. Робота за посібником.

Вправи 6-8 дозволяють повправлятися в пошуку слів з орфограмами слабкої позиції звука (звук [х] перед глухим приголосним; голосний звук, проміжний між [е] та [и]). Виконуючи вправу 6, діти прослуховують текст та відповідають на низку питань:

– Що таке дьоготь?

– Із чого його виготовляють?

– Як його використовували в давнину?

– Яке значення має вислів «ложка дьогтю»?

– Як використовують дьоготь у сучасному виробництві?

– Після обговорення змісту прослуханого тексту діти записують під диктування прислів'я, позначаючи орфограму слабкої позиції звука рисочкою.

– Дожка дьоть псує бочку меду.

Перегляд фільму «Як виготовляють і застосовують дьоготь».

– Як зрозуміли зміст прислів'я? (*Щось невелике і неприємне, що псує будь-яку справу.*)

VII. Фізкультхвилинка.

У *вправі 7* пропонується дібрати до слів-назв предметів слова-назви ознак, тобто утворити сполучення слів і записати їх, позначаючи орфограми слабкої позиції звука рисочкою.

VIII. Лексична робота.

Мерехтіння – дія за значенням мерехтїти, тобто світити тремтливо, нерівно (про світло); блимати, мигтїти.

Робота виконується в групах, об'єднаних за типом «Вулик».

Одна група працює на зворотному боці дошки. Інструкція до групової роботи:

1. Працюймо у групі, але кожний у своєму зошиті.

2. Домовтеся, хто за яке слово-назву предмета відповідає.

3. Кожний шукає до свого слова-назви предмета відповідне слово-назву ознаки, визначає олівцем слабкі позиції звуків (і голосних, і приголосних!). Інші вислуховують і погоджуються або виправляють.

4. Після погодження всі роблять відповідний запис сполучення слів, позначаючи орфограми слабкої позиції рисочкою в зошитах.

Очікуваний запис:

Л__ кій м_тёл_к, пу_кій п_ріжók, во_ка з_мля, слабкé м_р__тіння.

Після завершення роботи діти вислуховують презентацію результатів роботи групи, яка працювала біля дошки, порівнюючи зі своїм записом. У разі незгоди йде обговорення. Група, яка знайшла усі орфограми, отримує перехідний вимпел «Найкращі знавці орфограм».

VIII. Формування контрольно-оцінювальних дій.

Індивідуальна робота.

Мотивація письма під диктування тексту.

– Виконаємо *вправу 8* і перевіримо, хто, вже працюючи самостійно, помітить усі відомі орфограми (межі речення, розділові знаки, окреме написання слів-помічників зі словами-назвами, орфограми слабкої позиції звука).

Учитель спочатку читає виразно вірш, обговорює значення слів *різнобарв'я* та *палахкотить*, пропонує повторити з пам'яті, потім переходить до диктування. В останньому реченні він звертає увагу дітей на кому після слова *летить* та запис слова *промінцем* з великої літери.

Лексична робота.

Різнобарв'я – те саме, що різнобарвність. Про різнобарвність ідеться, коли щось має неоднаковий колір, різне забарвлення.

Палахкотіти – випромінювати яскраве, звичайно нерівне світло (палахкотять: зоря, вогні електрики) або виділятися яскравим кольором, забарвленням (палахкотять прапори на стадіоні, палахкотить оберемок квітів).

Очікуваний запис:

У різнобáрв'ї всé пала_котіть_,

Соловéй щ_бéче лю́дям со́ло_,

Літо на_м_тёл_ку л_тіть_,

Промінцём торка́юч_сь навко́ла_.

– Здійсніть самооцінку своєї роботи за критерієм *правильність і старанність*.

IX. Підсумкова рефлексія.

- Про що дізнались на уроці?
- Чи змогли ви дати відповідь на запитання: «Чи є слабкі позиції у приголосних звуків?»
- Про що хотіли б дізнатися на наступному уроці?

Ганна ПОЛОЗ

Математика, 1 клас

Тема: Ще один спосіб зрівнювання величин шляхом їх одночасного змінювання.

Мета: відкрити ще один спосіб зрівнювання величин шляхом зміни обох; вчити моделювати новий спосіб зрівнювання величин за допомогою схеми; використовувати новий спосіб зрівнювання з різними величинами; навчати працювати у групах; формувати дії самоконтролю та самооцінювання.

Тип уроку: постановки навчальної задачі.

Обладнання: зошит-підручник з математики, аркуші з варіантами зрівнювання прямокутників за довжиною, аркуші А4 для групової роботи, дві однакові склянки з водою, маркер, аркуші з зображенням двох неоднакових шматків шоколадки для роботи у групах.

Хід уроку

I. Перевірка готовності до роботи.

Вчитель пропонує дітям пригадати, який урок зараз, перевірити, чи готові вони до нього.

Для цього одному з них пропонує назвати, що має бути на парті на уроці математики, а решті – перевірити.

II. Створення ситуації успіху.

1. Бесіда.

Вчитель:

- Що ми з вами робимо на уроках математики? (Досліджуємо величини.)
- Які величини ви знаєте? (Довжина, кількість, маса, об'єм, площа.)

На дошці два прямокутники.

А

Н

- За чим порівнювали прямокутники, розмістивши їх таким чином? (За довжиною.)
- Чи однакові ці прямокутники за довжиною? (Ні)
- Які формули розповідають про відношення між довжинами цих прямокутників?

Формули записані на дошці.

Пропонується позначити знаком «+» правильні формули.

$A > H$ $A < H$ $H < A$ $A = H$ $H \neq A$

– Буратіно, Мальвіна і П'єро отримали завдання зробити ці прямокутники рівними за довжиною. Погляньте, як вони виконали це завдання.

Мальвіна:

П'єро:

Буратіно:

- Хто правильно виконав завдання? (Мальвіна і П'єро)
- Чому неправильно у Буратіно? (Він домалював занадто багато, кінці не співпадають, довжина залишилася неоднаковою.)
- Що зробила Мальвіна? (Відрізала частину довшого прямокутника.)
- До якої величини вона зрівняла? (До меншої)
- Який спосіб обрав П'єро? (Зрівняв до більшої величини. Домалював/доклеїв меншого прямокутника.)

2. Робота у групах.

- Допоможіть їм побудувати схеми та записати формули.

Діти об'єднуються у групи. Половина їх будує схему та записує формулу на аркуші А4 до способу Мальвіни, інша частина – до способу П'єро. Після закінчення роботи аркуші кріпляться під відповідним малюнком.

Учитель пропонує оцінити роботу груп. Він указує на варіант, запропонований групою, діти сигналізують про свою згоду чи незгоду.

III. Створення ситуації розриву.

Вчитель:

– Ви справжні розумники. А нашим героям знову потрібна допомога. Буратіно і П'єро купили пакет соку і налили його у дві склянки. (*Вчитель демонструє дві однакові склянки з різним об'ємом соку.*) Що ви можете сказати про об'єм склянок? (*Він однаковий.*) А про об'єм соку у склянках? (*Неоднаковий.*)

- Як зробити об'єм соку в склянках однаковим?

Діти пропонують відомі їм способи: відлити зі склянки, де соку більше, або долити в склянку, де соку менше. Але жоден зі способів не підходить, тому що виливати сік героям шкода, а долити немає чим, бо в пакеті більше немає соку.

– Чи підходять нам відомі способи зрівнювання величин? (Ні)

– Що будемо робити? (Потрібно знайти інший спосіб.)

Якщо ніхто не пропонує новий спосіб, учитель пропонує його, як такий, що придумала Мальвіна: потрібно частину соку зі склянки, де більше, перелити у склянку, де менше.

– Чудово! Але потрібно перелити за один раз, тому що якщо сік ненароком проллється, наші герої дуже засмуться. Як дізнатися, скільки соку потрібно перелити? (Потрібно позначити, скільки соку потрібно перелити.)

– Де на склянці поставити позначку? (Потрібно позначити різницю між рівнями соку у склянках і поставити позначку посередині. Відлити половину різниці.)

Якщо діти не пропонують такий спосіб розв'язання, на допомогу знову приходить Мальвіна.

Коли спосіб знайдено, вчитель переливає сік.

Вчитель:

– Чи справді нам удалося знайти правильний спосіб? (Так, соку стало порівну.) Чудово! Ви зробили ще одне відкриття сьогодні.

Фізкультхвилинка.

IV. Фіксація місця розриву в знаково-символічній формі.

Вчитель:

– Спробуємо показати на схемі, як ми зробили рівними об'єми соку у склянках. Що ми спочатку позначили на склянці з більшим об'ємом соку? (Різницю між рівнями соку.) Позначимо її на схемі. Що позначили на склянці потім? (Половину різниці.) Позначаємо її на схемі. Що зробили з половиною різниці? (Перелили до склянки, де було менше.) Як пропонуєте позначити це на схемі?

V. Формулювання навчальної задачі.

1. Робота у групах.

Діти об'єднуються у групи для виконання завдання. Кожна з них отримує завдання перевірити, чи можна зрівняти шматки шоколаду новим способом: відрізати від більшого, так щоб стало порівну.

Результати роботи групи демонструють біля дошки. Якщо у груп різні варіанти, вчитель пропонує обговорити їх.

У зошиті-підручнику з математики вчитель пропонує заштрихувати ту частину шоколадки, яку потрібно відламати, щоб поділити порівну.

Фронтально виконується робота з побудови схеми. Один першокласник працює біля дошки.

VI. Рефлексія.

Вчитель:

– Яке відкриття ви здійснили сьогодні на уроці математики? (Що є ще один спосіб зрівнювання величин.)

– У чому полягає цей спосіб? (Від більшої величини ми частину забираємо і додаємо до меншої величини.)

– Ви всі добре попрацювали на уроці, а тепер оцініть свою роботу на чарівних стрічках за критеріями «Правильно» та «Легко/важко».

Навчання грамоти, 1 клас

(перший урок з теми)

Тема: Позначення звука [а] двома різними буквами в залежності від твердості чи м'якості попереднього приголосного звука. Буква Я.

Мета: визначити, що приголосні, парні за твердістю-м'якістю, позначаються на письмі однаковою буквою; відкрити позиційний принцип українського письма на прикладі позначення звука [а] буквами А та Я; ввести букву Я на позначення звука [а] після м'якого приголосного; вдосконалювати навички читання та письма; навчати активному слуханню в умовах усного спілкування; навчати висловлювати власну думку в умовах пошуку нового способу дії та в умовах застосування наявного способу дії; навчати роботі в парі та групі.

Тип уроку: постановки навчальної задачі.

Обладнання: зошит-посібник «Букволенд» частина 2, с. 15-16, набір наліпок ЛНУА для гри «Букви розсипалися», малюнки кошиків та грибів зі складами (на клейкій основі) для гри «Збираємо гриби».

Хід уроку

I. Привітання. Організація дитячого колективу.

Вчитель вітається, пропонує пригадати, на якому уроці діти знаходяться. Усі разом перевіряють, чи все необхідне для уроку є на партах – учитель називає предмет, який має бути, а діти показують його на своїх партах.

II. Створення ситуації успіху.

1. Бесіда.

Питання для обговорення, які пропонує вчитель:

– Чим ми займаємося на уроках мови? (Мандруємо «Містом Букволенд», знайомимося з буквами.)

– Яку роботу виконують букви? (Позначають звуки.)
– З якими буквами ви познайомилися на уроках мови? Які звуки вони позначають? (Діти називають букви та звуки, які вони позначають: «Бука А позначає звук [а]...».)

– Що слід зробити, щоб записати слово буквами? (Визначити в слові послідовно кожен звук і позначити його буквою.)

2. Гра «Букви розсипалися». Робота у групах.

Учитель читає загадку і пропонує у групах скласти з букв, що розсипалися, слово-відгадку.

Я мовчу – вона мовчить,
Я кричу – вона кричить!
Все за мною повторить вона –
У горах чи в лісі...

(ЛУНА)

Кожна група прикріплює аркуш з виконаним завданням на дошці.

Учитель пропонує дітям оцінити роботи кожної групи знаками «згоден»/«незгоден».

III. Створення ситуації розриву.

Вчитель:

– Я бачу, що всі ви вже добре вмієте позначати звуки буквами і записувати слова. То, можливо, ви зможете допомогти цим дівчаткам (на дошці малюнки двох дівчаток). У них однакові бокси, і вони постійно плутають, де чий. Що ви їм порадите? (Підписати бокси.)

Вчитель повідомляє, що дівчаток звати Лана та Ляна, але вони ще не вміють писати, тому потребують допомоги.

На дошці під малюнками зображено звукові моделі імен, учитель пропонує дітям показати, хто з них Лана, а хто Ляна, і пояснити, чому вони так думають.

(Лана на першому малюнку, бо її ім'я починається з твердого звуку, а Ляна на другому, бо на початку її імені м'який звук.)

Учитель пропонує одному першокласнику біля дошки позначити звуки у слові «Лана» буквами. Для цього потрібно чітко вимовити кожен звук і позначити його буквою. Решта дітей сигналізують про свою згоду чи незгоду.

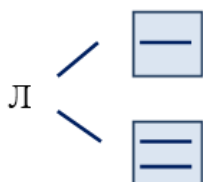
Після того, як всі звуки позначено, діти читають слово.

Вчитель:

– Чи вдалося нам записати слово Лана? (Так.) А тепер давайте всі разом спробуємо записати ім'я Ляна. Який перший звук? ([л']) Якою літерою ми можемо його позначити? Чи можемо його позначити буквою Л? (Діти висловлюють свої пропозиції.)

Вчитель пояснює, що в українській мові парні за твердістю-м'якістю звуки позначаються одною буквою.

На дошці з'являється схема:

Наступні звуки учитель пропонує позначити одному з першокласників. Інші висловлюють свою згоду чи незгоду. Як результат, на дошці з'являється слово *Лана*.

Вчитель:

– Прочитаємо, що у нас вийшло. Чи вдалося записати ім'я *Ляна*? (Ні) Як гадаєте, чому? (Тому що літера *Л* має позначати м'який звук.)

Учитель пропонує звернутися до плакату «Офіс голосних» і пригадати, де «працює» літера *А* (Після твердого приголосного.)

Вчитель:

– Чи «працює» *А* у складі «Ля»? (Ні, тому що *Л* позначає не твердий, а м'який приголосний.) – Що ж робити? (Потрібна інша літера.)

IV. Фіксація місця розриву в знаково-символічній формі.

1. Введення літери *Я*.

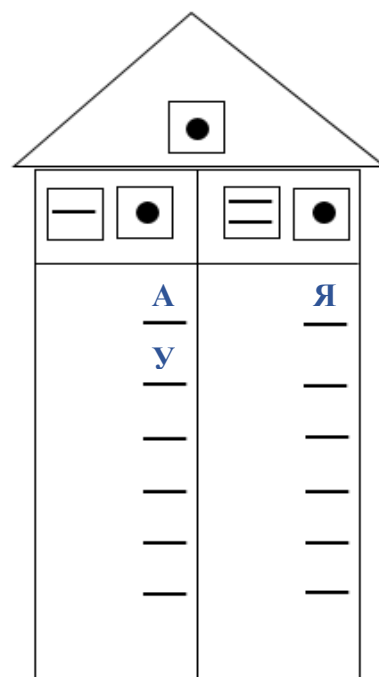
Вчитель висловлює припущення, що, можливо, після літери *Л* наступною має бути така, яка позначає звук [а] і дає команду літері *Л* позначати м'який звук.

Вчитель: І така в українській мові є. Це – *Я*. Може, хтось знає, як записати її?

Вчитель пропонує одному з першокласників записати літеру *Я* у слові *Ляна*.

Вчитель: Всі разом прочитайте запис, який вийшов (*Ляна*). Чи вдалося нам правильно записати імена обох дівчаток? (Так.) Як добре, що у них імена

Офіс голосних

записані правильно і ми змогли їм допомогти.

2. Внесення літери Я до «Офісу голосних».

Вчитель: А наша нова знайома *Я* вирушає до «Офісу голосних». Поміркуйте, у якому кабінеті вона працює? (Після м'якого приголосного.) Поряд з якою літерою буде кабінет букви *Я*? Чому ви так вважаєте? (Поряд з *А*, тому що *Я* теж позначає звук [а].)

Фізкультхвилинка.

V. Формулювання навчальної задачі.

1. Читання складів з літерою Я.

Учитель пропонує дітям відкрити «Букволенд» на с. 15 та прочитати склади у завданні 1.

Спочатку діти ставлять крапочки під голосними, а потім прочитують склади, приєднуючи приголосні до голосних.

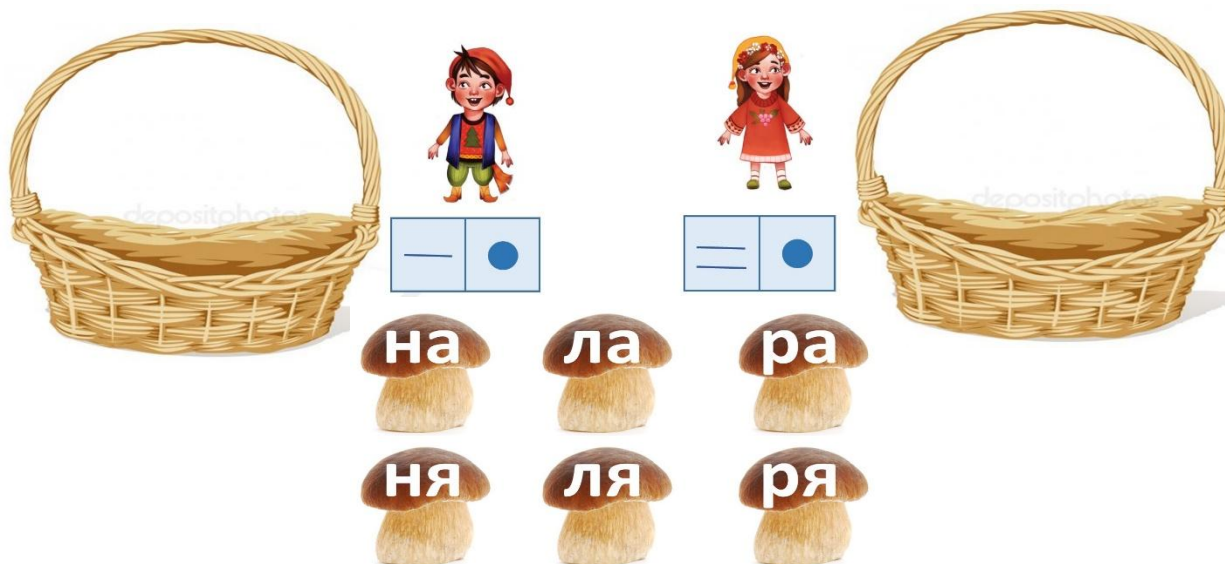
Вчитель: Прочитайте спочатку склади стовпчиками, а потім рядками. Вчитель пропонує проспівати склади з «Читаночки-співаночки» (завдання 2, с. 15) кілька разів. Перший раз потрібно співати повільно. Наступного разу – у швидшому темпі. Третій раз – іще швидше.

2. Гра «Збираємо гриби». Робота у групах.

Вчитель:

– Поспівавши, Ау та Уа вирішили піти по гриби. У свій кошик Ау поклав гриби зі складами, що починаються на твердий приголосний, а Уа – гриби зі складами, що починаються на м'який приголосний. Але всі гриби розсипалися і перемішалися. Допоможіть гномам знайти свої гриби.

Діти об'єднуються в групи. Кожна з них отримує набір з малюнками грибів та корзинками.

Про закінчення роботи групи сигналізують знаком «долонька до долоньки». Результати роботи прикріплюють на дошку. Одна із груп презентує свою роботу біля дошки.

Вчитель: Які склади ви поклали до кошика Ау? (Ла, на, ра). А до кошика Уа? (Ля, ня, ря)

– Після яких звуків «працює» літера А? (Після твердих приголосних)

– Після яких звуків «працює» літера Я? (Після м'яких приголосних)

– Які слова вам сказали б Ау та Уа за вашу допомогу?

Фізкультхвилинка.

3. Читання слів з літерою Я. Робота в парах.

Вчитель: Ви вже вправно читаете склади, спробуємо прочитати слова. Знайдіть завдання 3 у «Букволеді» на с.15. Скільки стовпчиків слів? (3) Скільки рядків? (3) Працюємо з першим стовпчиком.

Діти в парах позначають у словах букви голосних крапками, ділять слова на склади. Ці ж слова роздруковані на аркушах на дошці. Вчитель пропонує одній з пар попрацювати з першим стовпчиком слів біля дошки. Інша пара працює з другим стовпчиком. Третя – з третім стовпчиком. Решта пар перевіряють роботу дітей, що працюють біля дошки і сигналом висловлюють свою згоду чи незгоду.

Після цього вчитель пропонує дітям прочитати слова складами, приєднуючи приголосні до голосних. Спочатку слова читають стовпчиками, потім рядками всі разом. Після цього діти читають в парах по черзі.

VI. Рефлексія.

Вчитель: Чи дізналися ми щось нове сьогодні на уроці? (Діти розповідають, що саме вони дізналися.)

– Коли звук [а] позначається літерою Я? (Коли звук [а] стоїть після м'якого приголосного.) А коли літерою А? (Коли звук [а] стоїть після твердого приголосного.)

– Ми ще продовжимо працювати з літерою Я, навчимося її писати, а також записувати з нею склади та слова.

– Оцініть свою роботу на уроці цеглинкою відповідного кольору. Якщо вам усе вдалося, працювати було легко, і все було зрозуміло, покладіть зелену цеглинку на вершину вашої башточки. Якщо не все вдалося, ще є питання, то оберіть жовту цеглинку. Якщо завдання було виконувати важко, і ви потребуєте допомоги, покладіть червону цеглинку на вершину башточки.

– Я вдячна вам за активну роботу на уроці. Ви сьогодні зробили ще одне важливе відкриття. Розфарбуйте кружечок з номером сторінки 15.

Математика, 1 клас

**Тема: Моделювання дії зрівнювання різними видами моделей:
перехід від формули до схеми.**

Мета: формувати уміння зрівнювати величини, виконуючи дії додавання й віднімання, та моделювати зрівнювання за допомогою схем і формул; розвивати уміння логічно мислити, робити усвідомлений вибір, аргументувати свою думку, доцільно використовуючи математичну мову, уміння працювати в парах та групах.

Тип уроку: розв'язання навчальної задачі.

Обладнання: Г. М. Захарова. Зошит-посібник з математики. Частина 1, знак «?»; завдання для груп; завдання в парах; завдання для самостійної роботи.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Привітання.

– Вітаю вас, друзі!

Хто прийшов із гарним настроєм – махніть рукою.

Хто чує мене – кивніть головою.

Хто бачить мене – прошу, оком моргніть.

Хто готовий працювати в парі – сусідові злегка вклоніться.

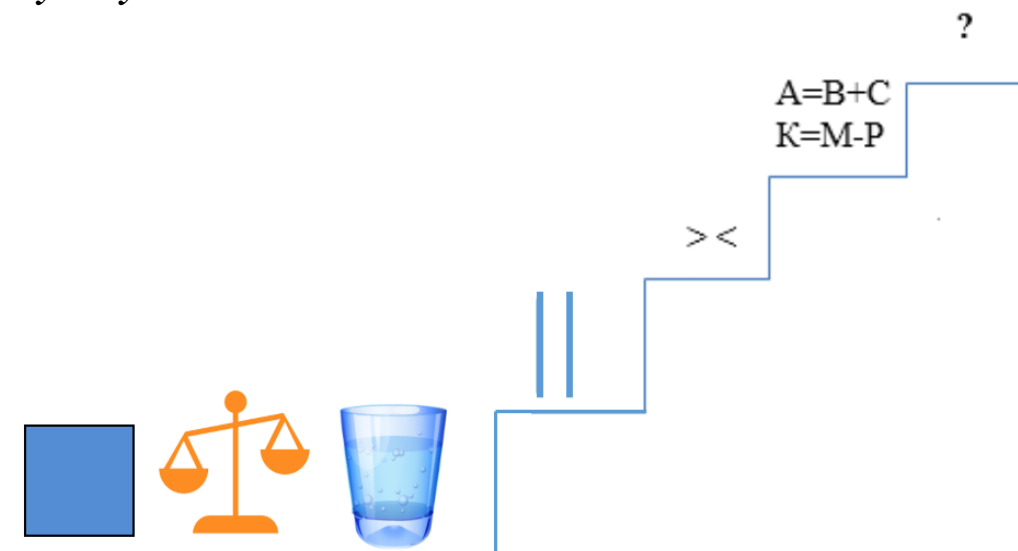
Хто вміє працювати в групі – об'єднайте долоньки.

2. Перевірка готовності до уроку (зошит-посібник, ручка, простий олівець, знак «?»).

II. Створення ситуації успіху.

– Чого навчилися на уроках математики?

Сходишки успіху.

Чим будемо займатися сьогодні? (Виконаємо завдання, в яких за допомогою формули треба побудувати схему.)

III. Аналіз умови і розв'язання задачі.

1. Робота у групах.

Накреслити за формулою схему і поставити на ній потрібні букви.

$$A < M, A = P + M$$

$$H > P, P = H + Y$$

$$L < Y, L = Y - A$$

$$A < L, A = L - P$$

Придумати приклади з різними величинами.

2. Презентація роботи груп (використання знаків «згоден»/«незгоден»).

3. Висновок.

– Якщо потрібно зрівняти з більшою величиною, то слід змінити меншу величину (застосувати дію додавання).

– Якщо треба зрівняти з меншою величиною, то почнемо зі зміни більшої величини (застосування дії віднімання).

4. Фронтальне виконання завдання 107, 108 (зошит-посібник).

Завдання 107.

– Покажіть на схемі та допишіть формулу, як зрівняли величини А і Е.

– Прочитайте формулу ($E > A$).

– Побудуйте схему.

Е _____

А _____

– Зверніть увагу, з позначення якої величини почали запис формули? (А)

– За якою величиною будемо зрівнювати: більшою чи меншою?

Е _____

А _____

(Меншою.)

– Поставте знак рівності і запишіть позначення тієї величини, яку будемо змінювати. (Е)

$$A = E \dots$$

– Чи можна тут залишити знак рівності? (Не можна, тому що величини нерівні.)

– Як змінити величину, щоб рівність стала правильною? (Прирівняти до величини М. Тому треба виконати дію віднімання. Стаavimo знак «-»).

Е Р _____

А _____

$$A = E - P$$

– Придумайте приклади з різними величинами.

Завдання 108. (Виконати аналогічно.)

6. Робота в парах.

- схему.

0>л 0

О=Л... Л Л

IV. Власне розв'язання задачі, конструювання нового способу дій.

1. Самостійна робота.

$$A > B$$

V. Рефлексія.

- Що нового навчилися?
- Що було складно виконувати?
- Що було легше виконувати і чому?
- Роботу з яким завданням ви б хотіли продовжити на наступному уроці?

Олександра ЛИТВИН

Математика, 2 клас

Тема: Дослідження таблиці додавання. Різні прийоми додавання одноцифрових чисел. Закріплення додавання багатоцифрових чисел з переходом через розряд та складання і розв’язування задач за схемами.

Мета: продовжувати роботу над дослідженням таблиці додавання; ознайомлення з властивостями додавання числа 9 і до числа 9; закріпити вміння додавати багатоцифрові числа з переходом через розряд; вдосконалювати вміння складати і розв'язувати задачі за схемою; розв'язувати рівняння; розвивати логічне мислення, увагу, пам'ять, навички роботи в парі і групах.

Тип уроку: засвоєння та систематизація знань та вмінь.

Обладнання: таблиці додавання, картки для роботи в групах, парах, картки для індивідуальної роботи, таблиці, дошка.

Хід уроку

I. Організація уроку.

1. Привітання.

Щоб знання великі мати,
Треба розум розвивати,
Наполегливість, терпіння,
А тоді прийде уміння.
Станеш ти тоді знавець,
Люди скажуть: «Молодець!»

2. Девіз.

3. Математична розминка. (Усний рахунок.)

4. А тепер відкрийте зошити і каліграфічно запишіть число і «Класна робота».

Щоб дізнатися, яку цифру ми будемо писати на каліграфічній хвилині, вам потрібно знайти відповідь у вірші-задачі, а потім відповідь збільшити на 3 і записати.

Понеділок, вівторок, середа,
Четвер, п'ятниця субота, неділя, –
Запитала тата Ліля.
Що ж їй тато відповів?
Це відомо всім,
Що у тижні днів є... (сім).

(Число 7)

II. Каліграфічна хвилинка.

– Запишемо цифру 7, тепер утворіть і запишіть двоцифрове, трицифрове число. Число 777 збільшіть на 100. Другий розряд збільшіть на 2. Третій розряд зменшіть на 3 одиниці. (7, 77, 777, 877, 797, 774).

III. Створення ситуації успіху.

Математичний диктант.

1. Запишіть число, в якому:

1 дес. 4 од.;
9 дес. 9 од.;
3 сот. 3 дес. 4 од.;
2 тис. 5 сот. 2 дес. 9 од.

Вивішується картка самоконтролю. Діти оцінюють себе.

2. Запишіть числом:

три тисячі двадцять п'ять,
три тисячі п'ять,
чотири тисячі сто,
чотири тисячі дев'ятсот дев'яносто дев'ять.

IV. Формування дії контролю та оцінки знань.

1. Робота в групах. (Повторюються правила роботи в групах.)

На картках роздаються приклади на додавання багатоцифрових чисел з розрахунку на одного представника групи. (За сигналом учителя діти починають працювати, після закінчення роботи в групі її представник презентує роботу біля дошки.) (При виявленні помилки потрібно правильно читати числа і розглянути її причину.)

$$362 + 175 = (537)$$

$$1249 + 341 = (1590)$$

$$1305 + 2146 = (3451)$$

$$244 + 328 = (572)$$

При умові, що діти справляються із завданням, можна запропонувати приклади з логічним навантаженням.

2. Створення ситуації інтелектуального конфлікту.

Добре, якщо швидко впоралися з прикладами, то може і це завдання вам буде під силу?

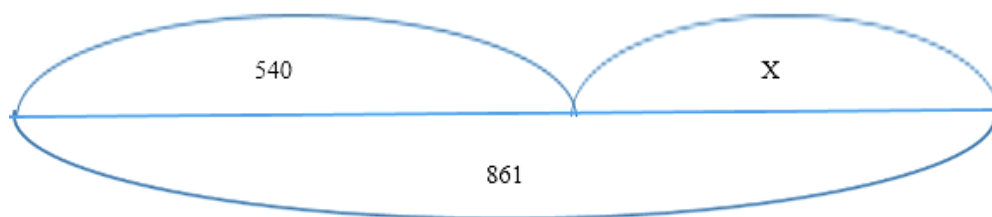
Поміркуйте, яке число треба вставити, щоб приклад розв'язувався з переходом через розряд.

$$1. 87 + 212 (2099) 2961 + .34 (3295)$$

3. Робота в парах.

На картках роздаю схеми. Треба скласти умову задачі.

Одна пара працює біля дошки і виконує ті ж завдання, що й однокласники. Одна дитина у парі відповідає за складання умови, інша – за розв'язок рівняння. Усі разом перевіряють роботу пари біля дошки знаками «згоден»/«незгоден».

V. Фізкультхвилинка.

VI. Робота над формуванням знань з теми.

1. Гра «Темна конячка».

Діти відривають з дошки клейкий листочок, на якому перевіряється таблиця (з іншого боку написано число) і усно розказують таблицю додавання цього числа.

2. Робота в парах.

Діти заповнюють віконечка в таблиці і складають приклади на додавання, записують у зошит. (Перевіряється вміння додавати за таблицею.)

$$2+7=9$$

$$4+5=9$$

$$7+2=9$$

$$6+3=9$$

А тепер усно додайте:

$$1+8=9$$

$$3+6=9$$

$$5+4=9$$

$$8+1=9.$$

Виділіть самостійно віконечка в таблиці. Що ви помітили? Числа, що в сумі дають результат 9, розміщені по діагоналі.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1								9	
2							9		
3						9			
4					9				
5				9					
6			9						
7		9							
8	9								
9									

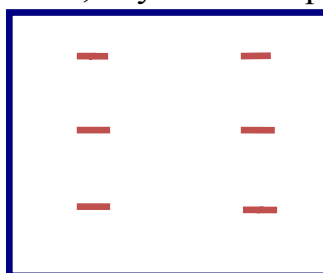
3. Створення проблемної ситуації.

Подивіться на дошку. Тут показано розв'язання прикладів на одиницю з першим доданком 9. Подивіться уважно, яку закономірність ви помітили?

$$9+1=10$$

$$9+2=11$$

$$9+3=12$$

4. Самостійна робота.

Приклади № 25 (в), с. 56, два стовпчики. (Попередній виконується фронтально.) Висновок.

$$9+4= \quad 9+7=$$

$$9+5= \quad 9+8=$$

$$9+6= \quad 9+9=$$

5. Завдання з логічним навантаженням.

№ 25 (г), с. 56.

Знайдіть другий доданок, при додаванні якого до числа 9 у сумі є відповідні числа. (Один стовпчик виконується фронтально, а на решту – двоє дітей викликаються до дошки).

$$9 + . = 5$$

$$9 + . = 0$$

$$9 + . = 1.$$

$$9 + . = .$$

$$9 + . = . 3$$

$$9 + . = . .$$

$$9 + . = . 6$$

$$9 + . = . 6$$

$$9 + . = . 7$$

– У яких із цих прикладів у всіх вийшла одна відповідь, а в яких – різні? Чому?

Висновок. Щоб дізнатися, який доданок підставити, треба, щоб він був на 1 більший від числа в сумі.

VII. Закріплення вивченого на уроці.

Якщо ви добре зрозуміли закономірність, то ви дуже швидко впораєтесь із додаванням уже двоцифрових чисел.

1. Самостійна робота.

№ 26, ст. 57.

Один працює біля дошки. Усі оцінюють себе на чарівних стрічках, а того, хто працює біля дошки, – знаком «+» або «–».

$$\begin{array}{rcl} 56+9 = & 9+89 = & 72+9 = \\ 17+9 = & 63+9 = & 40+9 = \end{array}$$

VIII. Підсумок уроку.

Вправа «Мікрофон».

- Що ви навчилися?
- Що було важко?
- Що було легше виконувати і чому?
- Роботу з яким завданням ви б хотіли продовжити на наступному уроці?
- Дякую вам за урок, за вашу активність і старання. Мені було цікаво з вами працювати.

IX. Мотивація на наступний урок.

Як ви думаєте, якщо існує закономірність додавання числа 9, то чи є вона і для інших чисел? Отже, ми на наступних уроках будемо продовжувати досліджувати таблицю додавання.

X. Домашнє завдання.

Всім роздаються таблички додавання, які треба заповнити, тобто розв'язати приклади. Хто відчуває, що може сам розв'язати приклади, може спробувати виконати № 26 (б), ст. 57.

Математика, 1 клас

Тема: Моделювання дії додавання схемами різного вигляду.

Мета: формування ключових компетентностей:

вміння вчитися:

- організовувати свою навчальну діяльність;
- мати власну думку, обґрунтовувати її;
- повторити та закріпити знання про відтворення цілої величини, добираючи кілька (дві, три тощо) частини цієї величини;

загальнокультурної:

- вчити зв'язно висловлюватися;
- використовувати набуті знання, уміння під час виконання соціальних ролей;

соціальної:

- формувати потреби і звички діяти в різних життєвих ситуаціях згідно з нормами громадянської активності;
- сприяти розвитку вмінь працювати у групах; розвивати вміння домовлятися про чергу, працюючи за «Естафетою»;

інформаційно-комунікативної:

- навчати аналізувати й відтворювати потрібну інформацію;
- переносити набутий життєвий досвід у нову ситуацію;
- на основі практичних дій удосконалювати вміння моделювати відношення цілого й частини різними видами схем;
- зрівнювати величини;
- розвивати спостережливість, аналітичне мислення, вміння робити висновки; комунікативні уміння і навички;
- висловлювати свою точку зору;
- адекватно сприймати іншу думку і позицію.

формування предметних компетентностей:

- формувати позитивне ставлення до школи і навчальної діяльності, до вивчення математики, уявлення про значення математики в житті людини;
- на основі практичних дій моделювати дії додавання схемами різного вигляду;

громадянської:

- виховувати гуманну, творчу, активну особистість;
- створити ситуацію успіху, дати можливість кожному вихованцеві відчувати радість досягнення, усвідомлення своїх здібностей, віру у власні сили;

здоров'язбережувальної:

- дотримуватися правил поведінки у зимовий період.

Тип уроку: розв'язування окремих задач.

Технологія: розвивальне навчання.

Методи уроку: частково-пошуковий, аналізу і синтезу, словесно-наглядний.

Наочність: таблиці, схеми, картини – ілюстрації.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

1. Вітання.

Діти, сьогодні до нас на урок прийшли гості, щоб побачити, як ви любите математику, і які ви вже стали дорослі. Усміхніться їм і привітайтеся.

Нехай сьогодні для нас усіх
На урок прийде успіх!
Сідає краса і ніжність (дівчатка).
Сідає сила і мужність (хлопчики).
Ми будемо вчитися сьогодні вирішувати,
Досліджувати, порівнювати і міркувати,
Секрет математики знову відкривати.

– Ми можемо відкривати нове?

– Якими якостями повинні ми володіти, щоб дізнатися нове? (Бути активними, старанними, уважними.)

– Я чекаю від вас саме такої роботи.

II. Створення ситуації успіху.

1. Ситуація успіху.

– Сьогодні я знову запрошую вас у чарівну, незвичайну країну, яка зветься Математика.

– З чим ми працюємо на уроках математики? (З величинами)

– З якими саме?

– Що ми вміємо з ними робити? (Порівнювати, будувати схеми, записувати формули, зрівнювати, складати ціле з частин.)

– Скільки способів зрівнювання величин ви знаєте?

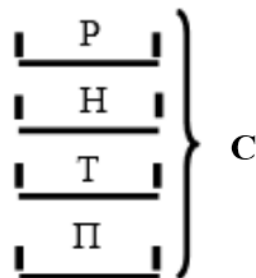
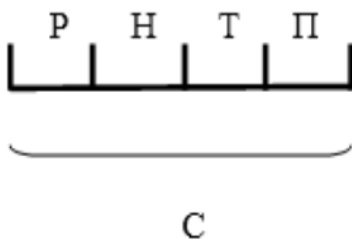
2. Бесіда.

– У країні Математика є багато таємниць, часто відбуваються дива, пригоди...

III. Розв'язання окремих задач.

1. Складання цілого з частин.

– До нас на урок поспішав сніговик і розбився, зруйнувався. Що ж робити? Давайте зберемо його з набору деталей Р, Н, Т, П, запишемо формулу і намалюємо схеми.

2. Зрівнювання величин.

– Скільки буває способів зрівнювання? (3)

Робота в групах.

Зрівняйте величини одним із способів, покажіть це на схемі та напишіть формулу.

Перевірка.

Оцініть роботу своєї групи на «чарівних лінієчках».

Дружно

Легко

3. Фізкультхвилинка.

4. Моделювання способів складання цілого з частин за допомогою схем та формул.

Індивідуальна робота:

Виконання № 14 (підручник «Математика»).

– Разом з вами писав і Сніговик (показати роботу з помилками). Треба оцінити його роботу за двома критеріями: правильність, охайність.

(Один виходить до дошки, знаходить помилки, дає поради, оцінює роботу на «чарівних лінієчках».)

Правильно

Охайно

Висновок: ось ми і пригадали, як розв'язувати задачі за допомогою цілого та частин.

IV. Рефлексія.

– На цьому не закінчуються наші мандри країною Математики, вже на наступному уроці ми прямуємо до острова «Задача». Цікаво?

– Чи все вам було зрозуміло?

– Чи змогли б ви навчити когось складати такі приклади?

V. Підсумок уроку.

– З яким настроєм закінчуєте урок?

– Що сподобалося на уроці?

– Кому можете сказати «дякую»?

- Труднощі були? Є над чим працювати ще?
- Як ви гадаєте, як ми попрацювали?
- Оцініть свою роботу.

Старанно

Активно

Математика, 2 клас

Тема: Множення багатоцифрового числа на одноцифрове.

Розв'язування задач.

Мета: формування ключових компетентностей:

вміння вчитися:

- вчити школярів організовувати свою навчальну діяльність;
- мати власну думку, обґрунтовувати її;
- повторити та закріпити множення багатоцифрового числа на одноцифрове;

загальнокультурної:

- вчити зв'язно висловлюватися;
- використовувати набуті знання, уміння під час виконання соціальних ролей;

соціальної:

- формувати потреби і звички діяти в різних життєвих ситуаціях згідно з нормами громадянської активності;
 - сприяти розвитку вмінь працювати у групах;
- розвивати вміння домовлятися про чергу, працюючи в групах;

інформаційно-комунікативної:

- навчати аналізувати й відтворювати потрібну інформацію;
- переносити набутий життєвий досвід у нову ситуацію;
- на основі практичних дій удосконалювати вміння моделювання предметної моделі (сюжету задачі);
- розвивати спостережливість, аналітичне мислення, вміння робити висновки, комунікативні уміння і навички;
- висловлювати свою точку зору;
- адекватно сприймати іншу думку і позицію.

формування предметних компетентностей:

- формувати позитивне ставлення до школи і навчальної діяльності, до вивчення математики, уявлення про значення математики в житті людини;

громадянської:

- виховувати гуманну, творчу, активну особистість;
- створити ситуацію успіху, дати можливість кожному вихованцеві відчувати радість досягнення, усвідомлення своїх здібностей, віру у власні сили;

здоров'язбережувальної:

- дотримуватися правил поведінки на уроці.

Тип уроку: урок розв'язання окремих задач.

Технологія: розвивальне навчання.

Методи уроку: частково-пошуковий, аналізу і синтезу, словесно-наглядний.

Наочність: схеми, картки.

Обладнання: таблиці зі схемами, формулами.

Хід уроку

I. Організація уроку.

Вітання:

Гості наші вмостилися,
Діти їх роздивилися,
Привіталися, усміхнулися –
І до мене повернулися.

II. Створення ситуації успіху.

Усний рахунок.

1. Упиши в клітинки такі числа, щоб отримати правильні рівності.

т	с	д	о
Х	□	□	□
			9
		1	8
+	7	2	
4	5		

$$9 \cdot \square = 2 \square$$

$$9 \cdot \square = \square 3$$

$$9 \cdot \square = 8 \square$$

$$\square \cdot 9 = 6 \square$$

$$9 \cdot \square = \square 7$$

$$9 \times \square = 36$$

т	с	д	о
Х	□	□	4
			9
		□	□
+	3	6	
5	4		

2. Математичний диктант.

1) Запишіть число, у якому:

- 7 сотень, 6 десятків і 5 одиниць.
- 5 тисяч, 5 сотень, 0 десятків і 8 одиниць.
- 3 тисячі, 9 сотень, десятків на 3 менше і 0 одиниць.
- число тисяч стоїть між числами 7 і 9, сотень стільки ж, число десятків на 3 менше, а число одиниць 2.

(765, 5508, 3960, 8852)

2) Назвати числа в порядку зростання.

3) Підкресли парні числа.

4) Непарне число множимо на 2, 9.

Перевірка.

Оцінювання.

Правильність

Розуміння

III. Оголошення теми і мети уроку.

Сьогодні на уроці перевіримо, що ми дізналися в процесі навчання, як свої знання можемо застосувати на практиці.

IV. Розв'язання окремих задач.

Колективна робота.

Збірник завдань. Задача № 223 (с. 54).

Робота в групах (2 способи).

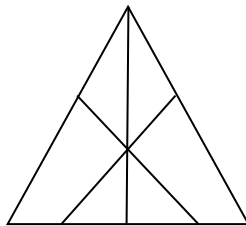
Збірник завдань. Задача № 224 (с. 54).

Колективна робота.

Збірник завдань. Рівняння № 189 (с. 47).

Робота в групах.

Геометричний матеріал. Скільки трикутників на рисунку?

Оцініть свою роботу.

Легко

Цікаво

V. Рефлексія.

На цьому не закінчуються наші мандри країною Математики, вже на наступному уроці ми прямуємо до острова «Таблиця множення числа 5». Цікаво?

VI. Підсумок уроку.

- З яким настроєм закінчуєте урок?
- Що сподобалося на уроці?
- Кому можете подякувати?

- Труднощі були? Є над чим працювати ще?
- Як ви гадаєте, як ми попрацювали?
- Оцініть свою роботу.

Активність

Старанність

Навчання грамоти (письмо), 1 клас

Тема: Письмо малої та великої букви Сс. Побудова та запис речень із зазначених слів.

Мета уроку: навчити дітей писати рядкову та велику букву «Сс».

Завдання:

освітні:

- формувати вміння писати букву «ес»;
- вчити писати склади, поєднання і слова з буквою «ес»;
- закріплювати написання вивчених букв;

розвиваючі:

- розвивати навички самоконтролю та самооцінки, взаємоконтролю;
- розвивати орфографічну пильність;
- розвивати навички каліграфічного письма, увагу, мовленнєві вміння, вміння аналізувати і узагальнювати;

виховуючі:

- виховувати інтерес до навчання, любов до рідної мови;
- виховувати позитивну мотивацію до процесу навчання;
- виховувати бажання надати допомогу однокласникам, застосовувати правила ділового співробітництва.

Тип уроку: розв'язування навчальних задач.

Технологія: розвивальне навчання.

Наочність: презентація, «Прописи»; картки для викладання звукових моделей; картка-зразок каліграфічного написання букви «ес».

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань. Слайд 1.

1. Організація класу.

Слайд 2.

Щоб гарно нам навчатись,

До роботи треба братись.

Букву «ес» повторимо швиденько,

Писати будемо її гарненько.

2. Створення ситуації успіху.

– Яку букву вивчили на уроці читання?

– Букву «ес». Яку таємницю букви «ес» ми розкрили на уроці читання?

Буква «ес» позначає приголосний, глухий звук [с]. Він може бути твердим або м'яким і має пару по дзвінності – глухості – це звук [з].

– Яку роботу виконує буква «ес»? Слайд 3.

– Вона позначає звуки [с] і [с'].

– Молодці, діти, ви все добре запам'ятали.

II. Розв'язування навчальної задачі № 1.

– Відгадайте, хто сьогодні завітав до нас на урок:

Дуже товсті ноги маю,

Ледве їх переставляю.

Сам високий я на зріст,

Замість носа в мене хвіст. (Слон) Слайд 4.

– Хто знає, де живе ця тварина? (Африка, зоопарк)

– Чим живиться? (Молодими гілками і корою дерев і кущів, плодами, високою травою, сіном.)

Звуко-буквений аналіз слова «слон».

1. Вимовляємо перший звук [с-с-лон].

– Звук [с] – приголосний, твердий, глухий.

– [слон] Звук [л] – приголосний, твердий, дзвінкий;

– [слоон] Звук [о] – голосний;

– [слонн] Звук [н] – приголосний, твердий, дзвінкий.

2. Ділимо на склади слово «слон».

3. Наголос.

4. Буквена модель слова.

III. Постановка навчальної задачі.

1. Повідомлення теми уроку дітьми.

Сьогодні до нас завітав слоник. Він приніс нам нову писану букву. (Слайд 5).

IV. Розв'язання навчальної задачі № 2.

1. Робота в прописах.

– Діти, подивіться у лівий верхній куточок. Такий вигляд має прописна буква «ес».

– З яких елементів вона складається?

– Буква «ес» – це лівий півовал.

2. Письмо букв вчителем на дошці під рахунок з поясненням.

Починаємо писати нижче верхньої рядкової лінії, робимо заокруглення ліворуч угору, торкаємося верхньої рядкової лінії, плавно ведемо вниз, не доводячи до нижньої рядкової лінії, робимо праве заокруглення, торкаємося нижньої рядкової лінії, ведемо до середини робочого рядка.

3. Пишемо під лічбу «і – раз, і...» в повітрі:

- велику;
- найбільшу;
- найменшу.

4. Робота в прописах (письмо малої букви).

– А зараз пропишіть у прописах рядкову букву «ес».

5. Фізкультхвилинка.

6. Робота в прописах (письмо великої букви).

7. Робота в прописах (письмо складів).

8. Пальчикова гімнастика.

9. Робота в прописах (письмо складів продовження).

V. Розв'язування навчальної задачі № 3 (проблемної ситуації).

Діти, ви навчилися писати букву «ес» і впевнені, що змогли правильно записати слова. Ще раз перевірте свою роботу і оцініть її.

Охайно

Правильно

1. Алгоритм списування.

Слайд 6.

- Давайте прочитаємо записані слова.
- Перевіримо, чи все правильно записано. Перевіряємо написання кожного слова.
- Що порушив хлопчик?
- Алгоритм списування.
- Що ви йому порадите?
- Оцініть його роботу.

Правильно

2. Фізкультхвилинка.

VI. Розв'язування навчальної задачі № 4.

1. Алгоритм запису речення.

Слайд 7.

Запис речення.

– Молодці, діти! Уважно передивіться свою роботу і оцініть себе. Чи всі ви старалися писати красиво і правильно?

Красиво

Правильно

VII. Рефлексія.

- Яку букву навчилися писати? (Букву «ес»)
- Що ви дізналися про списування?

VIII. Домашнє завдання.

Вдома вам треба розказати батькам про нові знання. На цьому наш урок закінчується. Дякую вам за роботу.

Навчання грамоти (читання), 1 клас

Тема: Позначення приголосних звуків, парних за твердістю-м'якістю, однією буквою. Буква С.

Мета: ознайомити з буквою С («ес»), шляхом спостереження показати роботу букви «ес»; виявити пару за дзвінкістю-глухістю; формувати дію моделювання шляхом складання звукових моделей слів; розвивати: фонематичний слух, пам'ять, мислення, мовлення, уміння оцінювати результати виконаної роботи; збагачувати словниковий запас; тренувати читати склади, слова, речення; виховувати культуру поведінки та працьовитість.

Тип уроку: відкриття нових знань.

Технологія: розвивальне навчання.

Методи уроку: частково-пошуковий, аналізу і синтезу.

Наочність: фішки, малюнки.

Хід уроку

I. Організація до уроку. Привітання з гостями.

Ось дзвенів для нас дзвінок.

Час настав. Почнем урок.

Незвичайний, непростий, –

Він веселий і новий.

До нас гості завітали,

Нам добра вони бажали.

Повернімось до гостей.

Скажем дружно:

Добрий день!

Привітатъ гостей зуміли.

Молодці. За парти сіли.

Рівно сядемо за парти,

Хвилюватися не варто.

II. Активізація навчального процесу.

1. Гра «Що я очікую від уроку».

2. Лист від здобувачів освіти «Лісової школи». Квітка-семицвітка.

Ситуація успіху.

1. Пелюстка «Що вивчали, пригадайте».

Давайте розкриємо секрети і таємниці вивчених букв. Яку роботу виконують звуки? (Схема.)

2. Пелюстка «Перевір свою увагу».

Послухайте уважно текст (читають діти з хорошою технікою читання).

Зима

Минуло літо. Завили вітри. Залили землю зливи. Зазеленіла озимина. Відлетіли зозулі та дрозди. От і зима за дверима. Замерзло озеро. А діти раді зимі.

Читаємо стовпчики слів (поширюємо словами із тексту):

зима

завили

зозулі та дрозди

озеро

мороз

земля

Зіна

сінокіс

3. Робота в парах.

1 ряд. Скласти звукову схему слова, яке означає назву пори року.

2 ряд. Слово, що називає дію.

3 ряд. Слово, яке означає власну назву.

(Перевірка)

Оцініть роботу своєї пари на «чарівних лінійках».

Дружньо

Легко

III. Постановка задач уроку.

1. 3-тя пелюстка «Зайве слово відгадай і новеньке щось пізнай».

– Яке слово зайве. (Слово «сінокіс»: відсутній звук [з].)

– Чому?

– Скажіть, що ж ми робитимемо сьогодні на уроці? (Познайомимось із звуком [с], покажемо його роботу, навчимося читати слова з ним...)

IV. Аналіз умов розв'язання окремої задачі.

– Як ви розумієте це слово, що воно означає?

Сінокіс – косіння трави на сіно, а також час, період цього косіння.

1. Колективна робота.

Складання звукової моделі. (Дитина біля дошки позначає фішками.)

2. Робота букви. (Схема.)

Висновок: буква «ес» позначає звуки [с], [с'], має дзвінку пару [з], [з'].

3. Розгляд та аналіз форми букви.

4. Хвилинка фантазії.

– На що схожа наша буква?

5. 4-та пелюстка «Читати починай».

5. Робота за складовою таблицею.

6. Читання складів та слів (колективно).

Робота з «Букволендом», с.51.

Читаємо слова:

1 ст. – колективно;

2 ст. – тільки хлопці;

3 ст. – тільки дівчатка;

4 ст. – ті, хто допомагає матусі.

7. Гра «День-ніч».

Ліс, сорока, печиво, калач, самовар, сіножать.

8. 5-та пелюстка «Уважно читай».

9. Читаємо текст «А де друзі?».

10. 6-та пелюстка «Розшифруй».

11. АНАГРАМА.

Потрібно розгадавши слово, написати його, а під ним зобразити відповідну складову модель. Вам дається 3 хвилини. Коли група завершила роботу, треба показати це відповідним знаком.

Оцініть роботу своєї групи на «чарівних лінієчках».

Правильність

12. 7-ма пелюстка «Шукай, рахуй, фарбуй».

13. Гра «Дослідники». Закреслити та порахувати в тексті всі букви «ес».

VIII. Підсумки уроку. Рефлексія.

– З якою літерою познайомилися? Яка її робота?

– Яку пару має за дзвінкістю-глухістю?

– Які слова з буквою запам'ятали?

– Кого можемо похвалити за урок?

3	4	5	1	2	
с	о	с	н	а	
2	5	1	4	3	
л	а	с	в	и	
2	1	4	3	5	
е	в	н	с	а	
3	5	1	2	4	
к	і	т	а	с	
3	6	4	5	1	2
р	к	с	и	п	е

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>
2. Захарова Г. М. Математика. Зошит-посібник для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів (система розвивального навчання Ельконіна-Давидова). У 4-х сч. Ч. 4 / Г. М. Захарова, Г. В. Жемчужкіна, К. І. Мельник. – 13-е вид. – Харків : ННМЦ «Розвиваюче навчання», 2018. – 68 с.
3. Захарова Г. М. Математика. Зошит-посібник для 2 класу загальноосвітніх навчальних закладів (система розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна і С. Д. Максименка та ін.)). У 4-х сч. Ч. 4 // Г. М. Захарова, Г. В. Жемчужкіна, К. І. Мельник. – 12-те вид. – Харків : ННМЦ «Розвиваюче навчання», 2020. – 80 с.
4. Захарова Г. М. Математика. Зошит-посібник для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів (система розвивального навчання ДРiМ (В.В. Давидова, В.В. Рєпкіна і С. Д. Максименка та ін.)). У 4-х сч. Ч. 4. Видання дванадцяте – Харків : ННМЦ «Розвиваюче навчання», 2020. – 80 с.
5. Зошит-посібник з математики призначений для навчання в перших класах загальноосвітніх шкіл, що працюють за Освітньою програмою за системою розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна і С. Д. Максименка та ін.)).
6. Концепція розвитку і навчання різних психологів. – URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/29165/>.
7. Муратова І. Розвиток особистості як педагогічне завдання освіти. – URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2010/05/9.pdf>.
8. Освітня програма початкової освіти. Система розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.). Цикл II (3 – 4 класи). – Харків, 2020. – URL: <https://drive.google.com/drive/folders/196YfWuoZo8JveIeoj-vG5e56fqxCaHSU>.
9. Освітня програма початкової освіти. Система розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.). Цикл I (1 – 2 класи). – Харків, 2020. – URL : <https://drive.google.com/drive/folders/196YfWuoZo8JveIeoj-vG5e56fqxCaHSU>.
10. Перепелицина О.А. Букволенд. Зошит-посібник з української мови для закладів загальної середньої освіти. У 4-х ч. Ч. 4. / О. А. Перепелицина, Н. П. Сосницька, А. Є. Стерлігова. – 2-ге вид. – Харків : ННМЦ «Розвиваюче навчання», 2021. – 56 с.
11. Перепелицина О. А., Старагіна І. П. Українська мова. Зошит-посібник для 2 класу загальноосвітніх навчальних закладів (система розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна і С. Д. Максименка та ін.)). У 4-х ч. Ч.1 –12-те вид. – Харків : ННМЦ «Розвиваюче навчання», 2020. – 48 с.

12. Розвивальне навчання за системою Д. Ельконіна – В. Давидова. веб-сайт. URL: Розвивальне навчання за системою Д. Ельконіна – В. Давидова: Сайт Маковищанської гімназії Макарівської селищної ради (webnode.com.ua).

13. Система Д. Б. Ельконіна і В. В. Давидова. URL: : <http://megasite.in.ua/53396-sistema-d-b-elkonina-v-v-davidova.html>.

14. Старагіна І. П., Перепелицина О. А., Сосницька Н. П. Українська мова: Зошит-посібник для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів (система розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна і С. Д. Максименка та ін.)). У 4-х сч. Ч. 4 – 12-те вид. – Харків : ННМЦ «Розвиваюче навчання», 2021. – 48 с.

15. Старагіна І. П., Перепелицина О. А., Сосницька Н. П. Українська мова: Зошит-посібник для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів (система розвивального навчання ДРiМ (В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна і С. Д. Максименка та ін.)). У 4-х сч. Ч. 4 – 12-те вид. – Харків : ННМЦ «Розвиваюче навчання», 2021. – 44 с.

16. Чеснокова О. Г., Скоріна Л. П., Шаульська О. С. Розвивальне навчання в питаннях та відповідях. Харків : ННМЦ «Розвиваюче навчання», 2012. – 18 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Прізвище, ім'я, по батькові	Заклад освіти
АГЕСНКО Ольга Сергіївна, ЗЕЛЕНЯК Наталя Миколаївна	Навчально-виховний комплекс «Кіровоградський колегіум - спеціалізований навчальний заклад І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад - центр естетичного виховання» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області
ВРАДІЙ Тамара Анатоліївна	Добровеличківський заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів № 1 Добровеличківської селищної ради Кіровоградської області
ГВОЗДАРЬОВА Світлана Василівна, ЛИТВИН Олександра Іллівна	Навчально-виховне об'єднання «Олександрійська гімназія ім. Т. Г. Шевченка – ЗНЗ І-ІІ ступенів – школа мистецтв» Олександрійської міської ради Кіровоградської області
ІВАНОВА Ксенія Олексіївна, ПОЛОЗ Ганна Володимирівна	Опорний навчальний заклад «Богданівська загальноосвітня школа І - ІІІ ступенів імені І. Г. Ткаченка Суботцівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області»
МАЛЬОВАННА Людмила Миколаївна	Комунальний заклад «Новомиколаївська гімназія Кропивницької міської ради»

ДЛЯ НОТАТОК

Компетентнісна спрямованість розвивального навчання в початковій школі:

**збірник матеріалів учителів початкових класів, які працюють
за системою розвивального навчання ДРiМ
(В. В. Давидова, В. В. Рєпкіна, С. Д. Максименка та ін.)**

Підписано до друку 02.02.2022 р.
Формат 60х84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк – принтер. Тираж – 100 прим.
Зам. № 373

КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна,
39/63, Кропивницький, 25006

Віддруковано в лабораторії інформаційно-методичного забезпечення
освітнього процесу КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського»,
вул. Велика Перспективна, 39/63, Кропивницький, 25006